

بودجه ماهی بیست تومان در حق ورثه مرحوم حسام الاسلام تصویب کرده اند - کسانی که تصویب میکنند ورقه سفید خواهند دادند .
(اوراق رأی اخذ و آقای حاج میرزا رضاخان استخراج آراء نمودند) .

معاضد الملک - عده حضار (۶۷)
ورقه سفید علامت قبول (۲۳) ورقه آبی علامت رد (۶) امتناع (۴۸)
اشخاصی که تصویب کرده اند :

محمد هاشم میرزا - متین السلطنه - آقامیرزا ابراهیم خان - آقامیرزا مرتضی قلیخان - حاجی آقا - دکتر امیرخان - آقا شیخ حسین یزدی - آقا میرزا محمد صادق - حاج شیخ رئیس - صدر - العلماء - حاج محمد کریم خان - متمدالتجار - دکتر علیخان - حاج وکیل الرعایا - حاج شیخ علی - خراسانی - دکتر حیدر میرزا - آقا محمد بروجرودی - افتخار الواعظین - مستشارالدوله - دکتر حاجی رضاخان - ادیبالتجار - لواءالدوله .

کسانی که رد کرده اند :
سلیمان میرزا - آقا شیخ ابراهیم زنجانی - حاجی شیخ اسدالله - آقامیرزا داودخان - آقامیرزا رضاخان نائینی - ضیاءالملک .

رئیس - نتیجه بدست نیامد .

آقا شیخ حسین یزدی - آقایان می گویند که برای سرباز و حفظ نفوذ مملکت که

اهم است ما باید حقوق بدهیم و ایندقیقه را ملتفت نمیشوند که ما جنک باخارج نداریم این قوا در سرباز و غیره را برای داخله میخواهیم این جور کار کردن ها و این قبیل حقوق دادن ما اقل بقدر خرج دادن صد نفر بلکه هزار نفر سرباز برای اسکات داخلی مافایده خواهد داشت مرحوم حسام الاسلام کسی بود که خیلی طرف توجه بود من نمیخواهم در حق او بمبالغه کنم همه کس او را می شناسند قدری ملاحظه کنید که نظر مبادی عالی به چه چیز است اگر چه بدبختانه این و کلامی عالی به راه نمی شناسد چه برسد به مرحوم حسام الاسلام خدمتی که مرحوم حسام الاسلام بمشروطیت کرد بیش از خدمات مرحوم ملک المتکلمین و سید جمال است گویا هر منصفی تصدیق کند که آن مرحوم در مقابل آنها خدمت بمشروطیت کرده است مات اود مردم بیشتر مؤثر بود شخصی بود همه جا میرفت نطق میکرد منبر میرفت چون موثوق بموم ناس بود خیلی کلماتش مؤثر بود خدای من شاهد است که او بواسطه انجام نگرتهن مشروطیت دق کرد بیست تومان در حق ورثه او خیلی کم است و بعقیده بنده تخریب مشروطیت است بنده پیشنهاد میکنم که درسی تومان رأی بگیرند و انشاء الله رأی هم میدهند مقام حسام الاسلام فوق این مقام است .

رئیس - اگر قبول نشده است این راپورت ردهم نشده است حالا تصور میکنم که بهتر این است بگذاریم برای یک موقع دیگری که باز در این راپورت رأی خواهیم گرفت و آقایان هم یک قدری تحقیقات خواهند کرد و اذعانشان حاضر برای دادن رأی خواهد شد .

راپورت شعبه اول به عبارت ذیل قرائت شد :
بتاریخ شنبه ۲۳ ذی قعدة ۱۳۲۸ - راپورت

از شعبه اول بمجلس مقدس شورای ملی .
شعبه اول در تحت ریاست آقای میرزا محمدعلی خان تربیت نایب رئیس شعبه در تاریخ ۲۳ ذی قعدة سه ساعت بفروب مانده با حضور جنابان آقای هشترودی و آقا شیخ رضا و آقای تربیت و آقای مرتضی قلیخان بختیاری و آقای دکتر امیرخان و آقای آدینه محمد خان و آقا سید عبدالعظیم بروجرودی و ادیبالتجار و آقای کاشف منقذ و به اعتبارنامه آقای حاجی محمد صادق علی زاده نماینده آذربایجان رسیدگی و مذاقه شده که از طرف ایالت جلیله وامضای انجمن ایالتی آذربایجان راهم داراست لهذا شعبه اول باتفاق آراء تصدیق صحت و کالت جناب حاجی محمد صادق علی زاده را برای آذربایجان کرده در صورتی که ملاحظاتی نباشد رأی می گیریم .
(گفته شد ملاحظاتی نیست) .

رئیس - رأی می گیریم به راپورت شعبه اول کسانی که صحت نمایندگی آقای حاجی محمد صادق را تصدیق میکنند قیام نمایند .
(با کثرت تصویب شد) .

رئیس - جلسه آتیه سه شنبه و دستور آن از این قرار است :
راپورت کمیسیون بودجه در باب آقا زاده مرحوم آیت الله طهرانی - راپورت کمیسیون داخله راجع به تجزیه بلوچستان از کرمان - شورئانوی قانون دیوان محاسبات - طلاشویی کوه زرم جزو دستور است (مجلس سه ربع از شب گذشته ختم شد) .

جلسه ۱۸۴

صورت مذاکرات روز شنبه ۲۶ شهر ذی قعدة الحرام ۱۳۲۸

مجلس دو ساعت قبل از فروب آفتاب بر ریاست آقای ذکاء الملک منعقد گردید .

آقای مامض الملک صورت مجلس روز شنبه ۲۳ راقرائت کردند .

(غائبین جلسه قبل)
(بدون اجازه) - حسینعلی خان - سید ابراهیم .
(با اجازه) - آقا شیخ محمد - معین الرعایا - میرزا علی اکبرخان دهخدا آقایانیکه سر وقت حاضر نشده اند - حاج سید نصرالله - مستشارالدوله - ممتازالدوله و حیدرالملک - آقامیرزا احمد - هشترودی - آقا شیخ رضا - متمدالتجار - وکیل الرعایا - حاج مصدق الملک - ابوالقاسم میرزا - آقا سید حسین اردبیلی - آقا شیخ ابراهیم زنجانی - محمد هاشم میرزا - کاشف - افتخار الواعظین - سلیمان میرزا - آقا شیخعلی - لواءالدوله - آقامیرزا ابراهیم قمی - حاجی آقا محمد - حاجی میرزا رضاخان .

مریض - وکیلالتجار - آقا سید زین العابدین .
رئیس - در باب صورت مجلس ملاحظاتی اگر هست بفرمائید .

حسن علیخان - بنده روز شنبه بواسطه کسالتی که داشتم نتوانستم بمجلس حاضر شوم و صبح دیواکت بمجلس فرستادم یکی خدمت آقای رئیس یکی بکمیسیون بودجه و رسید هر دو را برای بنده آوردند با وجود این می بینم که بنده را جزء غائبین بی اجازه نوشته اند .

کاشف - بنده نمی دانم موقع مقرر را چه وقت می دانید بنده روز شنبه سه ساعت بفروب مانده حاضر

بودم مع ذلك بنده را جزو دیر آمدگان مینویسند .
ارباب کیخسرو - اجازه آقای حسنعلی خان به اداره مباشرت از هیئت رئیسه نرسیده است معلوم می شود در هیئت رئیسه مانده والا جزو غائبین بی اجازه محسوب نمی شدند .

اسدالله خان - بنده می بینم هر روز در موقع خواندن صورت جلسه قبل اشخاصی را که غایب مینویسند یکی یکی برمیخیزند و اعتراض می کنند معلوم میدارند که غائب نبوده اند و مقرداری وقت مجلس را تلف میکنند خوبست مقرر فرمائید من بعد نمایندگان که در اطاق تنفس هستند صورت حاضر و غائب خوانده شود هر کس اعتراض دارد اظهار کند که بمجلس می آید وقت مجلس تلف نشود .

آقامیرزا ابراهیم خان - دو فقره استیضاح است خوانده میشود به عبارت زیر قرائت شد :
مقام محترم ریاست مجلس شورای ملی شیدالله ارکانه - بنده در خصوص اوضاع ملایر و تبریز کان و نهاوند و عراق که تاکنون حکومت بروجرود و لرستان معین نشده و از طرف حکومت ولایات ثلاث اقدامی در اصلاحات نمی شود استیضاح دارم مقرر شود اطلاع بدهند که برای جواب حاضر شوند .

حاج مصدق الامالک
به مقام رئیس دارالشوری دام اقباله - این بنده در باب ابقای اجودان باشی رئیس نظام خراسان با آن تعدیات از وزارت جنگ استیضاح خواهم داشت .
(افتخار الواعظین)

راپورت کمیسیون بودجه بتاریخ ۷ شهر شوال ۱۳۲۸ .

کمیسیون بودجه بتاریخ فوق منعقد ولایحه آقای رئیس الوزرا قرائت شد دایر بر اینکه محض اظهار قدر شناسی و تشکرات از خدمات مرحوم سرور علیین آرامگاه آقای حاج میرزا حسین حاج میرزا خلیل هیئت وزراء صلاح می دانند که در این موقع که جناب مستطاب شریعتمدار حجة الاسلام آقای آقا شیخ محمد تقی نجل ایشان از نجف اشرف بطهران تشریف آوردند و در شرف معاودت هستند اگر تصویب شود غیر از خالصجات اطراف طهران محلی که عایدی آن در سال معادل دوهزار و پانصد تومان باشد بملکیت بایشان واگذار شود که عوائد آن بمصارف بازماندگان آن مرحوم برسد کمیسیون پس از مذاکرات و اگذار کردن ملک را صلاح ندانسته و این طور صلاح میداند که هیئت وزراء هر مبلغی را صلاح می دانند در ضمن بودجه کل که بمجلس پیشنهاد می شود منظور داشته و پس از تصویب بودجه کل منظمأ به ایشان عاید دارند .

ارباب کیخسرو - خیلی عجب است که از طرف وزراء که يك پیشنهادی که میشود بدون هیچ تعیین موضوع بطور ابهام پیشنهاد می کنند بنده به در این خصوص بلکه کلیه عرض میکنم باید بوزراء فهمانند که مطالبی را که بمجلس پیشنهاد می کنند طوری باشد که اسباب تعطیل و تضییع وقت مجلس نشود باید مطلب بطور وضوح نوشته شود و اینکه کمیسیون نوشته است که در ضمن بودجه کل يك چیزی تصویب شود بنده نمی دانم این را چطور کرده اند که از مجلس بگذرد مجلس از روی کدام مأخذ رأی بدهد ممکن بود يك چیزی را تصویب کنند و مجلس رأی بدهد چنانچه

از برای خیلی اشخاص پیشنهاد کردند بمجلس و مجلس تصویب کرد بجهت اینکه خدمات آنها نمایان بود و در این خصوص با اینکه زحمات و خدماتشان بر همه کس معلوم است بنده عقیده ام این است که کمسیون عقیده خودشان را اظهار میگردند و پیشنهاد وزیر می کردند که از طرف وزیر یک چیزی پیشنهاد مجلس میشد که بدون هیچ فوت وقت تصویب شود و بلا تکلیف بماند .

رئیس - بعضی تلگرافات هم در این خصوص از نجف اشرف رسیده است که خوب است با اطلاع آقایان برسد .

آقای میرزا ابراهیم خان تلگراف ذیل را قرائت کرد تلگراف از قصر بطهران - مقام منبع ریاست مجلس شورای ملی نصره الله تعالی و اعوانه مجاهدت مرحوم سرور آیت الله طهرانی قدس سره در تاسیس مشروطیت و کمال اقداماتی که فرمودند بر تمام اسلامیان معلوم و طول توقف نجل اجل آن مرحوم جناب مستطاب شریعتمدار ثقة الاسلام آقای آقا شیخ محمد تقی دامت برکاته که ودیعه احقر است موجب ملالت و انجام مقاصد آنجناب مستطاب را عاجلا متمنی و عودت دادن ایشان را بطرف مقصود درخواست و نتیجه اقدامات را منتظر است .

(محمد کاظم الخراسانی)

تلگراف از قصر بطهران .

جناب مستطاب اجل اعظم سردار اسعد دام تائیده طول توقف جناب مستطاب ثقة الاسلام قره العین والامام آیت الله زاده طهرانی شیخ محمد تقی سلمه الله تعالی در طهران و ملاحظه نداشتن حقوق عظیمه مرحوم آیت الله قدس سره در تاسیس مشروطیت و زحمات فوق العاده خودشان محیر العقول و عدم انجام مقاصد ایشان موجب تعجب و منافی حقوق دانی است البته آنجناب را بزودی مقضی المرام و با سرور خاطر روانه فرمائید موجب امیدواری عموم اهل و مزید دعا گوئی است .

(محمد کاظم الخراسانی)

(تلگراف از قصر بطهران ۷ شهر شوال) خدمت حضرت اجل اکرم آقای سردار اسعد دام اجلاله طول توقف جناب مستطاب شریعتمدار کف الانام ثقة الاسلام آیت الله زاده طهرانی آقای آقا شیخ محمد تقی دامت برکاته در طهران و عدم انجام مقصودشان موجب ملالت گردیده مسامحه مراکز امور در حق مثل جناب معظم الیه با سهولت امر و تأکیدات اکیده بخود اشرف بسی موجب انجام مقاصد جناب معظم الیه را بعهده همت و کفایت حضرت تعالی واگذار می نمائیم متوقع است اهتمام فرموده که مراجع امور زیاده بر این مسامحه و مسامحه را روا ندارند و کفایت مهم جناب معظم را عاجلا بنمائید الاحقر عبدالله مازندرانی

لواء الدوله - بنده در این خصوص عرضی

نداشته در خصوص استیضاحی که چندی قبل از وزارت خارجه و مالیه و عدلیه و جنک کرده ام و حاضر نشده اند از برای جواب می خواستم عرض بکنم بر حسب نظامنامه و بیش از یک ماه حق تأخیر ندارند در ندادن جواب و آلا ن قریب چهل روز است بنده استمضاح کرده خواسته ام و در این خصوص می خواستم عرض کنم تا تبری که در تر کش داریم وجود همین

آقایان است اگر اینها از دستمان بروند بگره بیچ نداریم .

شیخ اسدالله - بنده نمی فهمم که امر وزری چه مذاکره کنم آن پیشنهادی را که وزراء کرده اند که کمسیون رد کرده است خود کمسیون هم پیشنهادی نکرده است حالا باید مذاکرات در چه بکنیم چیزی که مفهوم ندارد .

سلیمان میرزا - وزراء یک پیشنهادی کرده بودند در این باب که بکلی مهم بود بطوریکه آقای شیخ اسداله گفتند همینقدر معین کرده بودند که یک خالصه باشد که در اطراف طهران نباشد و هیچ نبود و کمسیون نمی توانست هیچ رای بدهد در چه رای بدهد و آنکه آقای آقا شیخ اسداله فرمودند که کمسیون خوب بود پیشنهاد می کردند آنهم هیچ تکلیف کمسیون نبود و از وظیفه او خارج بود منتهی اگر ملکی پیشنهاد کردند با تعیین اسم و حدود و مبلغ و مقدار عایدی در سال آنوقت ممکن است کمسیون در آن خصوص اظهار عقیده و رای نماید رجوع کرده بخود وزراء که هر چه صلاح می دانند بهتر ترینی که می خواهند پیشنهاد مجلس نمایند یا در ضمن بودجه کل بنویسند یا اگر لازم دانستند لایحه جدیدی خواستند پیشنهاد نمایند یا اگر ملکی خواستند تعیین کنند پس از آنکه حدود و اطراف و عایدی آن را تعیین کردند بمجلس پیشنهاد کنند تا بتوان در آن موضوع بحثی کرد و رانی داد و حالا که کمسیون بمجلس این راپورت داد سبب این بود که رأی داده شود بجهت این بود که با اطلاع آقایان برسد به هیئت وزراء رجوع شود .

رئیس - پیشنهادی که رئیس الوزراء کرده اند قرائت می شود .

پیشنهاد رئیس الوزراء بطوریکه ذی الامر قوم می شود قرائت شد : مقام منیر مجلس مقدس شورای ملی شید الله ارکانه - خاطر محترم نمایندگان عظام که ملاز زحمات و توجهات خاصی که در راه آزادی مشروطیت از طرف مرحوم میرزا حسین خلیل آرامگاه آقای حاج میرزا حسین حاج میرزا خلیل اعلی الله مقامها در بدو این اساس مقدس بظهور و بروز رسیده قرین استحضار و منزع و بسط آن از جمله توضیح واضحات خواهد بود و یقین است اظهار قدرشناسی برای هر قومی اولین وسیله ترقی و بهترین وظیفه تمدن و تکامل است نظر باین مقدمات ملت اصیل ایران هیچوقت نباید از اثبات قدرشناسی خود غفلت ورزیده و تشکرات مقام روحانیت و اسلامیت را فراموش نماید هیئت وزراء صلاح می دانند در این موقع که جناب مستطاب شریعتمدار حجة الاسلام آقای آقا شیخ محمد تقی نجل ایشان چندیست از نجف اشرف بطهران تشریف آورده و این اوقات در شرف معاودت هستند رعایت حق و شاهه قدری در حق بازماندگان آن مرحوم از طرف دولت و ملت بعمل آید و اگر تصویب فرماید غیر از خالصجات اطراف شهر تهران محلی که عایدی آن در سال معادل دوهزار و پانصد تومان باشد بسمت ملکیت ایشان واگذار گردد که عواید آن به مصارف معاش بازماندگان آن مرحوم رسیده و باحسن مساعدت اولیاء دولت و ملت آسوده و از عسرت و سختی مستخلص

شوند و چون جناب ایشان قریباً عزیمت مراجعت دارند البته هر قدر زودتر این پیشنهاد هیئت وزراء در مجلس مقدس شیدالله ارکانه ملاحظه و مقبول بیفتد اسباب تشکر خواهد بود .

مرتضی قلیخان - این پیشنهادی که از طرف رئیس الوزراء شده و از طرف مجلس بکمسیون بودجه رفت و در کمسیون بودجه مطرح مذاکره شد بدوجه اسباب تعویق شد یکی اینکه آن ملکی که وزراء پیشنهاد کرده بودند مبهم و غیر معلوم بود دیگر آنکه نظر اعضای کمسیون در اینکه ملک باشد یا نقد باشد مختلف بود و اکثریت کمسیون در این بود که اگر نقد باشد بملاحظه سهولت وصول و ایصال برای ایشان بهتر است باینجهت کمسیون تصویب کرد - تبدیل بودجه نقدی شود ولی بعد از آنکه این رأی داده شد تلگرافات حضرات آیت الله رسید و قدری اهمیت موقر و عجله را توضیح فرموده بودند بالنتیجه تغییری در عقیده کمسیون قدری حاصل شد لکن کمسیون راپورت داده بود و شد که تغییری داده شود و نباشد وقتی که در مجلس مطرح میشود هر یک از اعضاء رأی خودشان را اظهار نمایند باینجهت بنده عرض می کنم گویا این مطلب اشکالی نداشته باشد بجهت اینکه از طرف رئیس الوزراء و سایر وزراء پیشنهاد شده است - ملکی عایدی آن در سال بالغ بدوهزار و پانصد تومان باشد چنین ملکی را بایشان واگذار کنند حالا اگر مجلس بخواهد در این خصوص مذاکره کند می تواند باینقسم مذاکره کند و رأی بدهد باینکه ملکی که عایدی او در سال بالغ بدوهزار و پانصد تومان باشد و از خالصجات اطراف تهران نباشد بایشان واگذار کنند و می توانند وزراء در جزو بودجه بنویسند تا قبل از بودجه بمجلس بفرستند اگر مجلس رأی داد که وزراء می توانند چنین ملکی را در جزو بودجه بنویسند یا قبل از بودجه بمجلس بیاورند آنوقت پیشنهاد بوزراء می شود که معین بکنند و پیشنهاد مجلس کنند مجلس آنرا تصویب می کند و اینکه آنجا مذاکره می شود که مجلس در این خصوص نمی تواند رأی بدهد بنده عرض می کنم موقع رأی دادن اینجا است اگر مجلس رأی داد که چنین ملکی بایشان واگذار کنند مجلس تعاقب می کنند که وزراء تعیین چنین ملکی نمایند .

حاجی سید ابراهیم - بنده از اشخاصی بودم که در کمسیون مخالف بودم با اینکه تبدیل بودجه نقد شود و می گفتم اگر ملکی بایشان واگذار شود بهتر است ولی از حیثی مخالف بودم از این حیث که راپورت مبهم بود و معین نبود ملک کجا است و باید گفت یک چنین ملکی که این اندازه عایدی دارد پیدا کرد هر ملکی نمی شود شاید زیادتر عایدی داشته باشد شاید عایدی کمتر داشته باشد باین جهت نمی شود رأی داد و اینکه آقای میرزا مرتضی قلیخان فرمودند که می شود رأی داد عرض می کنم به معین جهت بود چون لایحه وزیر مبهم بود کمسیون نتوانست رأی خودش را اظهار کند پس باید برگردد بوزراء که آنها معین کنند که این ملک

در کجا است و چقدر عایدی دارد و پیشنهاد کنند و مجلس پیشنهاد وزرا را بدهند و الا این هیچ معنی ندارد که بیک چیز به می رای بدهیم حالا موقع رای نیست.

افتخار الواعظین

مجلس شورای ملی شمام یک چنین رایورنی ندیده ام و نمی دانم این لایحه است و رایورنی است چیست و مجلس چرا آمده است مجلس چطور در این می تواند رای بدهد و اصل این قضیه که بورتلر حوم آیت الله طهرانی باید یک مساعدتی بشود گویا مخالفی نباشد و تمام هم عقیده باشند لکن در اینکه آنچه چیزی که در حق آنها تصویب می شود یک ملکی باشد که عایدی آن در سال دوازده و پانصد تومان باشد آنرا هیئت وزرا تعیین کرده اند کمیسیون بودجه هم که رفته آنها هم این را موقوف کرده اند بودجه کل که در ضمن وزرا تصویب کنند مبلغی را که کافی بداند تا مجلس تصویب کند حالا نمی دانم پس چرا این رایورنی آمده است به مجلس و ما بچه رای می دهیم این رایورنی خیلی اسباب تعجب شده است.

سلیمان میرزا

عوض اینکه تعجب میکنند قدری توجه بفرمایند که ایراد بکمیسیون نکنند بنده خودم عرض کردم باین رایورنی امروز نمیتوانم رای بدهم فقط یک چیزی است که محض اطلاع آقایان خوانده میشود و رجوع می شود به هیئت وزرا میفرمایند به هم است بنده هم عرض میکنم میهم است بجهت اینکه یک چیزی در اینجا نیست که بتوانیم بآن رای بدهیم بجز غیر معلوم که نمیشود رای داد فقط وزرا پیشنهاد کردند که ملکی که دوازده و شصت تومان عایدی در سال داشته باشد بورت آسرحوم را گذار شود خرج تعیین همیست است که از خالصجات اطراف طهران باشد لکن چیز صحیح نیست و بهیچ ترتیبی راست نمی آید این ملک که هیچ معلوم نیست در کجا است و بی آن چقدر است و اگذار کردن چنین ملک را نه کمیسیون می تواند رای بدهد نه مجلس می تواند رای بدهد این یک قسمتی از هیئت است بنده بود که آقای افتخار الواعظین التفتان فرمودند و موجب تعجب ایشان شده است و قسمت دومش این است که فرمودند بعضی آقایان که خوب بود کمیسیون بودجه خودش چیزی پیشنهاد میکرد و عرض کردم این باز از وظیفه کمیسیون خارج است نه مجلس چنین حق بکمیسیون داده است نه نظامنامه داخلی چنین حق بکمیسیون بودجه داده است که خودش چیزی پیشنهاد کند چون نمی توانست خودش چیزی پیشنهاد کند و نمی توانست خودش مستقیماً بفرستد به هیئت وزرا محض استحضار خاطر نماینده کان فرستاد هیئت رئیسه که اگر صلاح میدانند بفرستند به هیئت وزرا و اطلاع بدهند که اگر چیزی معین میکنند چه ملک چه نقد بطور وضوح بنویسند که معلوم شود اگر ملک معین میکنند معین کنند عایدات او چقدر است و در کجا است تا بتوان در آن رای داد و یا قبول کرد و یا رد کرد کمیسیون بودجه این را نه قبول کرده نه رد کرده است و از برای

اینکه کمتر مذاکره بشود یک راه قانونی هست و آن این است که تقاضا کنیم این بکمیسیون برگردد تا در آن کمیسیون مذاکره کامله بشود.

رئیس -

بدیهی است مجلس با اصل این مطلب همراه است لکن باید توضیح شود بعد از آنکه مطلبی توضیح شد مسلماً مجلس رای خواهد داد - حالا شروع میکنیم بشور دوم قانون دیوان محاسبات - بند اول در تأسیس و ترکیب - ماده اول لایحه وزیر بمبارت ذیل قرائت شد

محل دیوان محاسبات در پایتخت مملکت است کمیسیون عین این ماده را تصویب کرده بود.

رئیس -

ملاحظاتی نیست رای می گیریم ماده اول کسانی که موافقت قیام نمایند (تصویب شد) ماده ۲ - لایحه وزیر - دیوان محاسبات

مر کب است از یک نفر رئیس و سه نفر رئیس محاکم و ۱۲ نفر مستشار اعضاء محاکم ۱۰۵ نفر معینین درجه اول و ۱۵ نفر معینین درجه ثانی و یک نفر مدعی العموم و یک نفر دفتر دار کل و یک نفر منشی باشی و یک نفر کفایت منشی و اجزاء دفتر مستخدمین جزء

ماده ۳ - رایورنی کمیسیون - دیوان محاسبات مر کب است از یک رئیس کل و سه نفر رئیس محاکم و ۶ نفر مستشار و دو نفر معین.

حاجی آقا -

بر حسب قانون اعضاء دیوان محاسبات را مجلس انتخاب می کند بر حسب قانون دیوان محاسبات در پیشنهاد وزیر مدعی العموم و دفتر دار کل جزء اعضاء دیوان محاسبات است و در کمیسیون اینها را از عضویت دیوان محاسبات خارج کرده اند و اعضاء را همین رؤساء محاکم و معینین و مستشارها قرار داده اند و مدعی العموم و از طرف دولت فرار داده اند این انتخاب شور و بنده در خصوص مدعی العموم عقیده ام این است که باید جزو اعضاء دیوان محاسبات شود بجهت اینکه اگر چه مناسبات در عضویت در دیوان محاسبات آن است که کمیسیون باشد که رئیس مدخلیتی در دیوان محاسبات داشته باشد و مدعی العموم و رئیس مستقیم مدخلیتی در دیوان محاسبات ندارد و رئیس در دیوان محاسبات است پس از اعضاء دیوان محاسبات باید باشد و چون قانون انتخابش بنا مجلس است چون این ماده را اگر رای بگیریم و اعضاء دیوان محاسبات منحصر به معین ها باشند باین جهت در آن ماده بعدش لازم نیست بفرستند برای دیوان محاسبات یک نفر مدعی العموم و یک نفر دفتر دار کل معین خواهد شد حالا اگر مجلس موافقت نکند با عقیده بنده در همین جا نوشته شود دیوان محاسبات مر کب است از یک نفر رئیس کل و سه نفر رئیس محاکم و شش نفر مستشار و دوازده نفر معین و یک نفر مدعی العموم.

فهم الملک -

میتوانیم عرض کنیم آقای حاجی آقا در ضمن فرمایشاتشان خودشان جواب خودشان را دادند فرمودند عضو محاکم کسی است

که رای او مدخلیتی در محاکم داشته باشد لکن اگر آنرا مداخله بندهم و بگوئیم عقیده هر کس که اثر در رای اعضاء دیوان محاسبات کرد آنهم از اعضاء دیوان محاسبات است آنوقت باید تمام محاسبین را هم جز اعضاء دیوان محاسبات قرار بدهیم بجهت اینکه اظهارات و حسابهای آنها اثر دارد در احکامی که دیوان محاسبات میدهد یعنی آن احکام ناشی از همان حساب ها است که محاسبین کر کنند باین مناسبت نمیتوان رای مدعی العموم را در آراء دیوان محاسبات داخل دانست در صورتیکه بگوئیم مدعی العموم نمی تواند رای بدهد علاوه مدعی العموم باید مدافعه بکند از هیئت دولت آنوقت که بنام مدعی العموم جزء اعضاء دیوان محاسبات باشد مثل این است که از هیئت دولت جزء دیوان محاسبات کرده اند اگر بنا باشد یک مدافعی هم از هیئت دولت می آید بتواند رای بدهد در دیوان محاسبات ممکن است هر چه بنظر دولت میرسد همان را رای بدهد و این را نمیتوان گفت مدعی العموم.

پیشنهادی از فهم الملک خوانده شد بمبارت ذیل: بنده پیشنهاد میکنم که عده معینین ۱۸ نفر نوشته شود.

حاج سید ابراهیم -

بنده مخالفم باین پیشنهاد بجهت اینکه عددی را که وزیر پیشنهاد کرده است دیدند زیاد است کم کرده اند و این عده را که نوشته اند بملاحظه اینست که دیده اند در محاکم چون نمی تواند محاسبات برسد از این جهت سه محاکمه کرده اند و بنده مخالفم باین پیشنهاد در صورتی که عقیده بنده این بود که دو محاکمه باشد و این پیشنهاد که آقای فهم الملک کرده اند زیاد است هم ۱۲ نفر باشد چیزی را که کمیسیون نوشته است می توان گفت حداکثرش آن است.

پیشنهادی از فهم الملک خوانده شد بمبارت ذیل: بنده پیشنهاد میکنم که عده معینین ۱۸ نفر نوشته شود.

حاج سید ابراهیم -

بنده مخالفم باین پیشنهاد بجهت اینکه عددی را که وزیر پیشنهاد کرده است دیدند زیاد است کم کرده اند و این عده را که نوشته اند بملاحظه اینست که دیده اند در محاکم چون نمی تواند محاسبات برسد از این جهت سه محاکمه کرده اند و بنده مخالفم باین پیشنهاد در صورتی که عقیده بنده این بود که دو محاکمه باشد و این پیشنهاد که آقای فهم الملک کرده اند زیاد است هم ۱۲ نفر باشد چیزی را که کمیسیون نوشته است می توان گفت حداکثرش آن است.

پیشنهادی از فهم الملک خوانده شد بمبارت ذیل: بنده پیشنهاد میکنم که عده معینین ۱۸ نفر نوشته شود.

فهم الملک -

میتوانیم عرض کنیم آقای حاجی آقا در ضمن فرمایشاتشان خودشان جواب خودشان را دادند فرمودند عضو محاکم کسی است

محاسبات نداشته باشیم بعقیده بنده اگر هر محاکمه شش نفر معین داشته باشد چندان زیاد نخواهد بود.

افتخار الواعظین -

بنده نمی دانم برای پیشرفت کار بین اینکه یک مستشار و سه معین باشد بنده گمانم اینست که آن کاری که باین مستشار و سه معین از پیش می رود همان کار از یک مستشار و یک معین از پیش خواهد رفت در رسیدن حساب فرقی نداشته باشد و اگر سه نفر باشند کار فیصله نخواهد شد که آقا این شکل پیشنهاد کردند بنده عقیده ام این است کاری که از سه نفر پیش می رود از دو نفر هم پیش می رود.

فهم الملک -

بنده چندان اصراری دیگر ندارم همان ۱۲ نفر باشد ولی در جواب آقای افتخار الواعظین میگویم که معینین هر کدام علیحده علیحده صورت حساب را معین میکنند بعد می دهند بدست مستشار نه اینکه هر سه نفر یک حساب را معین کنند یا اینکه فرق نباشد بین یک نفر و سه نفر این هیئت با هم می نشینند و یک حسابی را رسیدگی میکنند.

رئیس -

حالا به پیشنهاد آقای فهم الملک رای میگیریم که عده را بیش از دوازده نفر معین کرده اند در این موقع پیشنهادی از طرف سلیمان میرزا بمبارت ذیل قرائت شد.

بنده پیشنهاد میکنم که عده دومین چنین نوشته شود:

سلیمان میرزا -

از برای دیوان محاسبات سه محاکمه معین شده که هر یک دارای یک رئیس محاکمه است و این رؤسای محاکم در تحت ریاست رئیس کل خواهند بود و این رئیس کل غیر از اعضای مکاتیب و غیره کار دیگر ندارد و همانطور که ما در تشکیلات عدلیه اینکار را کردیم و رئیس کل هم خودش یک محاکمه را از این محاکم اداره میکند منتهی فرقی که با رؤسای جزء دارد این است که رئیس کل حق دارد در هر محاکمه وارد شود خودش معاکمه کند و تا محاکمه در آن جلسه تمام نشده میتواند از محاکمه خارج شود فقط نظریه که اینجا نوشته شده این است که باین ترتیب که اینجا نوشته شده است مایکنفر رئیس کل را اینجا پیخود مواجب می دهیم و بعقیده بنده آن رئیس کل هم باید یک محاکمه را خودش بالاستقلال اداره کند این است که بنده پیشنهاد میکنم که دو نفر رئیس محاکم و یک رئیس کل باشد خود رئیس کل هم یک محاکمه اداره کند مثل آن دو رئیس و ما محتاج بیک رئیس دیگر نباشیم نه اینکه بنده بگویم سه محاکمه لازم نداریم سه محاکمه لازم داریم لکن یکی از آنها را رئیس کل اداره بکنند.

فهم الملک -

این مطلب هم در کمیسیون مذاکره شد و عقیده کمیسیون اینست که نباید رئیس کل را یکی از رؤسای محاکم محسوب داشت و این ممکن نیست بجهت اینکه مذاکراتی که رئیس

کل با صاحب جمعها بکنند مانع است او را از اینکه یک محاکمه را اداره بکند و مکاتیبی که باید مبادله شود بین رئیس دیوان محاسبات با وزارتخانه های آنها مانع است علاوه حتی که وارد میشود بر رئیس کل که مداخله در محاکمه دیگر داشته باشد و باید ناظر این محاکمه علی السویه باشد در صورتیکه او یک محاکمه را بالاستقلال اداره کند این حق و این مقصود از بین می رود بجهت اینکه ترجیحی بدیم بیک محاکمه بدون مرجع باین ملاحظه اینطور صلاح دانسته اند که در امور کلیه دیوان محاسبات رسیدگی کند و مثل مدعی العموم که حق دارد در هر محاکمه حاضر شود رئیس کل هم بتواند حاضر شود به ترتیبی که اظهار شد لکن اینست که شخصاً محاکمه را اداره کند.

رئیس -

حالا رای میگیریم اول پیشنهاد آقای فهم الملک که معینین ۱۸ نفر باشند کسانی که این پیشنهاد را تصویب میکنند قیام نمایند (رد شد).

رئیس -

حالا به پیشنهاد شاهزاده سلیمان میرزا رای میگیریم کسانی که این پیشنهاد را تصویب میکنند قیام نمایند (ایضا رد شد).

رئیس -

حالا رای بااصل ماده دویم میگیریم بطوریکه در رایورنی نوشته شده کسانی که این ماده را بطوریکه خوانده شد تصویب میکنند قیام نمایند.

رئیس -

حالا به پیشنهاد شاهزاده سلیمان میرزا رای میگیریم کسانی که این پیشنهاد را تصویب میکنند قیام نمایند (ایضا رد شد).

رئیس -

حالا رای بااصل ماده دویم میگیریم بطوریکه در رایورنی نوشته شده کسانی که این ماده را بطوریکه خوانده شد تصویب میکنند قیام نمایند.

رئیس -

حالا به پیشنهاد شاهزاده سلیمان میرزا رای میگیریم کسانی که این پیشنهاد را تصویب میکنند قیام نمایند (ایضا رد شد).

رئیس -

حالا رای بااصل ماده دویم میگیریم بطوریکه در رایورنی نوشته شده کسانی که این ماده را بطوریکه خوانده شد تصویب میکنند قیام نمایند.

رئیس -

حالا به پیشنهاد شاهزاده سلیمان میرزا رای میگیریم کسانی که این پیشنهاد را تصویب میکنند قیام نمایند (ایضا رد شد).

رئیس -

حالا به پیشنهاد شاهزاده سلیمان میرزا رای میگیریم کسانی که این پیشنهاد را تصویب میکنند قیام نمایند (ایضا رد شد).

رئیس -

حالا به پیشنهاد شاهزاده سلیمان میرزا رای میگیریم کسانی که این پیشنهاد را تصویب میکنند قیام نمایند (ایضا رد شد).

رئیس -

حالا به پیشنهاد شاهزاده سلیمان میرزا رای میگیریم کسانی که این پیشنهاد را تصویب میکنند قیام نمایند (ایضا رد شد).

رئیس -

حالا به پیشنهاد شاهزاده سلیمان میرزا رای میگیریم کسانی که این پیشنهاد را تصویب میکنند قیام نمایند (ایضا رد شد).

رئیس -

حالا به پیشنهاد شاهزاده سلیمان میرزا رای میگیریم کسانی که این پیشنهاد را تصویب میکنند قیام نمایند (ایضا رد شد).

رئیس -

حالا به پیشنهاد شاهزاده سلیمان میرزا رای میگیریم کسانی که این پیشنهاد را تصویب میکنند قیام نمایند (ایضا رد شد).

رئیس کل داخل در هر یک از محاکم میتواند بشود بعنوان ریاست بعد از آنکه داخل شد آنوقت آن رئیس محاکمه چه مجلسی خواهد داشت و چکار خواهد بود اسم او چیست و آنجا مشغول است یک پیشنهادی شد ولی آنسوس که رد شد خوبست وقتی که رئیس کل وارد محاکمه میشود این رئیس اول را یک وظیفه برایش معین کنند.

فهم الملک -

در ماده چهارم بطوریکه خوانده شد رای میگیریم کسانی که تصویب میکنند قیام نمایند (با کثرت تصویب شد).

رئیس -

ماده پنجم لایحه وزیر قرائت شد از قرار ذیل: تحریرات و نگارشات دیوان محاسبات از قبیل مراسلات صادره و نوشتن صورت مجالس محاکم و مجالس عمومی و یادداشت های لازمه بمعهده دارالانشاء دیوان محاسبات است.

ماده ششم -

ضبط دفاتر دیوان محاسبات دفاتر مذاکرات و اصل احکام و صورت حسابها و هر نوع اسناد راجعه به آن اسناد خرج و دادن سواد مصدق احکام و صورت های مطابق بااصل بمعهده اداره دفتر داری کل است.

ماده پنجم و ششم -

لایحه وزیر قرائت شد: دیوان محاسبات دارای سه محاکمه است که هر یک مر کب است از یک رئیس و چهار نفر مستشار. ماده (۳) رایورنی کمیسیون نیز قرائت شد بمبارت ذیل:

رئیس -

دیوان محاسبات دارای ۳ محاکمه است که هر یک مر کب میباشد از یک رئیس و دو نفر مستشار. ماده (۳) رایورنی کمیسیون نیز قرائت شد بمبارت ذیل:

رئیس -

در این ماده پنجم مذاکره نیست رای میگیریم در این ماده بطوریکه کمیسیون رایورنی داده است کسانی که تصویب میکنند قیام نمایند (به اکثریت تصویب شد).

ماده هفتم -

لایحه وزیر بمبارت ذیل قرائت شد: ماده ۷ - مجالس عمومی در مواقع لازمه از رؤسا و اعضاء محاکم ثلاثه در تحت ریاست رئیس کل و وکالت عمومی مدعی العموم تشکیل میشود.

ماده هشتم -

لایحه وزیر بمبارت ذیل قرائت شد: ماده ۶ - مجالس عمومی در مواقع لازمه از رؤسا و اعضاء محاکم ثلاثه در تحت ریاست رئیس کل و وکالت عمومی مدعی العموم تشکیل میشود.

ماده نهم -

مجالس عمومی در مواقع لازمه از رؤسا و اعضاء محاکم ثلاثه در تحت ریاست رئیس کل و وکالت عمومی مدعی العموم تشکیل میشود.

ماده دهم -

مجالس عمومی در مواقع لازمه از رؤسا و اعضاء محاکم ثلاثه در تحت ریاست رئیس کل و وکالت عمومی مدعی العموم تشکیل میشود.

ماده یازدهم -

مجالس عمومی در مواقع لازمه از رؤسا و اعضاء محاکم ثلاثه در تحت ریاست رئیس کل و وکالت عمومی مدعی العموم تشکیل میشود.

ماده بیستم -

مجالس عمومی در مواقع لازمه از رؤسا و اعضاء محاکم ثلاثه در تحت ریاست رئیس کل و وکالت عمومی مدعی العموم تشکیل میشود.

ماده بیست و یکم -

مجالس عمومی در مواقع لازمه از رؤسا و اعضاء محاکم ثلاثه در تحت ریاست رئیس کل و وکالت عمومی مدعی العموم تشکیل میشود.

ماده بیست و دوم -

مجالس عمومی در مواقع لازمه از رؤسا و اعضاء محاکم ثلاثه در تحت ریاست رئیس کل و وکالت عمومی مدعی العموم تشکیل میشود.

ماده بیست و سوم -

مجالس عمومی در مواقع لازمه از رؤسا و اعضاء محاکم ثلاثه در تحت ریاست رئیس کل و وکالت عمومی مدعی العموم تشکیل میشود.

هیچوقت نباید کمتر از ه نفر باشد رئیس کل باید یکی از مستشاران محکمه دیگر را ضمیمه اعضا آن محکمه نماید و هر گاه کلیه محاکم مشغول باشد یک نفر از میزین درجه اول ضمیمه خواهد شد .

ماده ۸ - وزیر در راپورت کمیسیون ماده هفت شده بود بعبارت ذیل قرائت شد :
ماده ۷ - عده اعضاء هر يك از محاکم در موقع دادن رای هیچ وقت نباید کمتر از سه نفر باشد و چنانکه کمتر باشد رئیس ضمیمه اعضاء آن محکمه نماید و هر گاه کلیه محاکم مشغول کار باشند یک نفر از میزین که مرجع رسیدگی افکار نبوده ضمیمه خواهد شد .

حاج سید ابراهیم - نوشته است اینجادر موقع دادن رای هیچوقت نباید کمتر از سه نفر باشد پس از آنکه نوشت در موقع دادن رای وموقع را همین کرد دیگر لفظ هیچوقت زیادی است .

سلیمان میرزا - اینجا نوشته شده است عده اعضاء در دادن رای باید ۳ نفر باشد نوشته است در محاکمه چقدر باشد پس مطابق این میتواند در موقع محاکمه یک نفر عا که کمند لیکن در موقع دادن رای لازم دانسته است دو سه نفر باشد معلوم می شود محکمه دو نفر هم میتواند کار بکند یا یک نفر در این صورت نمیدانم در موقع دادن رای آن دو نفر که در محاکمه فرضاً حاضر نبوده اند و میخواهند رای بدهند به چه رای میدهند آنها که اطلاع از محاکمه نداشته اند بنده لازم میدانم قید شود که عده در وقت محاکمه کردن باید سه نفر باشد .

دکتر حیدر میرزا - وقتی کمیونسید در موقع رای دادن مینماید که در موقع محاکمه باید حاضر باشند این معلوم است دیگر محتاج بذکر نیست .
فهییم الملک - چه عیب دارد که لفظ محاکمه اینجا زیاد کنند و بطور نوشته شود در موقع محاکمه و دادن رای يك لفظ کلی هم لازم است نوشته شود که عبارت اینطور بشود «رئیس کل مستشاران را» .

رئیس - ماده اصلاح شده را حالا بخوانید بطوریکه ذیلا نوشته می شود قرائت شد .

ماده ۷ - عده اعضاء هر يك از محاکم در موقع محاکمه و دادن رای هیچوقت نباید کمتر از سه نفر باشد و چنانچه کمتر باشد رئیس کل باید یکی از مستشاران محکمه دیگر را ضمیمه اعضاء آن محکمه نماید و هر گاه کلیه محاکم مشغول کار باشند یک نفر از میزین که مرجع رسیدگی آن کار نبوده ضمیمه خواهد شد .

رئیس - باین ماده با اصلاحی که شده است رای گرفته میشود کسانیکه تصویب میکنند قیام نمایند (با اکثریت تصویب شد) .

ماده ۹ لایحه بعبارت ذیل قرائت شد :
در مجالس عمومی اگر عده اعضاء از سه نفر کمتر باشد مذاکرات مجلس عمومی معتبر نخواهد بود .
ماده ۹ لایحه وزیر را کمیسیون ماده ۸ قرار داده بود بعبارتیکه ذیل درج می شود :
در مجالس عمومی اگر عده اعضاء غیر از

مدعی العموم از هشت نفر کمتر باشد مذاکره معتبر نخواهد بود .
رئیس - ملاحظه نیست رای میگیریم کسانیکه تصویب میکنند ماده هشت راپورت کمیسیون را بعبارتیکه قرائت شد قیام نمایند (اکثریت حاصل شد) .

ماده ۱۰ لایحه وزیر بعبارت ذیل قرائت شد .
در موقع غیبت رئیس کل یکی از من ترین رؤسای محاکم قائم مقام او میشود . کمیسیون ماده هفتم را ماده نهم قرار داده و اینطور اصلاح کرده بود :
ماده ۹ - در محاکم و مجالس عمومی عده رای دهندگان باید فرد باشد و اگر زوج شود رئیس کل یک نفر از میزین را بترتیبی که در ماده هفت ذکر شد ضمیمه خواهد کرد و احکام با اکثریت آراء صادر میشود .

رئیس - ملاحظه نیست [اظهاری نشد] .
پس رای میگیریم . کسانیکه ماده نهم موافق راپورت کمیسیون موافقت قیام نمایند (با اکثریت تصویب شد) .
ماده ده و ماده یازده عین ماده لایحه وزیر در کمیسیون تصویب شده بود که ذیلا نوشته میشود :
ماده ۱۰ - در موقع غیبت رئیس کل یکی از من ترین رؤسای محاکم قائم مقام او میشود .

سلیمان میرزا - بنده گمان میکنم اگر عرض من ترین اقدم در خدمت نوشته باشد بهتر است بجهت اینکه ممکن است در اعضاء يك سن تری باشد که از سایرین بی اطلاعتر باشد مثل اینکه تصور بفرمائید دو نفر هستند و چهار سال است که خدمت کرده اند و در دیوان محاسبات هستند و یک نفر تازه وارد شده است و سن از آنهای دیگر بزرگتر است در موقع غیبت رئیس کل بوجب اینماده او باید ریاست کل داشته باشد در صورتیکه چندان اطلاعی ندارد و آن دو نفر یک چهار سال است خدمت کرده اند لایحه اصلاحی را در دسترس که تازه وارد شده است پس اگر عرض من ترین اقدم در خدمت را بنویسیم گمان میکنم بهتر باشد .

فهییم الملک - یکی از امتیازاتیکه از برای رئیس کل معین کرده اند همین مسئله سن است که در جای خودش می آید . همین مناسبت کسی که قائم مقام او میشود لازم است دارای همان امتیاز باشد باینجهت اکثر سن را قید کرده اند .

آقا شیخ ابراهیم - در تمام قوانین و در تمام ادوات هر گاه رئیس ثابت شود اقدم در خدمت منط است اقدمیت سنی به چه وجه منط نیست .

حاج سید ابراهیم - اگر اقدم در خدمت بنویسیم این قانون باین زودی شامل حال آنها نمیشود بجهت اینکه اینها را بکثرت انتخاب میکنیم در بین آنها اقدمیتی تصور نیست لیکن اگر سن است سن است بنده نه کبر سن اقدم هیچکدام منطاز جمعیت نیست ممکن است یک نفر تازه وارد شده باشد خیلی اطلاع و علم داشته باشد و ترجیح داشته باشد بر آنها که چند سال است هستند ممکن است یک نفر هم سنتر زیاد باشد پس عقیده بنده خوب است بنویسیم که ارجحیت منط اعتبار باشد آنوقت ممکن است رجحان بکثرتی از حيث اطلاع باشد بکثرتی از حيث سن .

حاج آقا - ملاحظه بفرمائید که چنانچه اظهار شد اعضاء دیوان محاسبات بکثرتی انتخاب میشوند خواهد بود (سلیمان)

فهییم الملک - لفظ کامل بعد از رئیس باید نوشته شود و بعد از لفظ اقدم در خدمت و (از رؤسای محاکم) باید قید شود .

حاجی آقا - چون عنوان ریاست در این نمره از مجالس بکمیسیونها و دیوان محاسبات گمان میکنم که يك اهمیت فوق العاده ندارد و در صورتیکه در ریاست مجلس جز انتظام مجلس چیز دیگر منظور نیست و همینطور در دیوان محاسبات يك نفر را که رئیس قرار میدهند جز انتظام محاکم چیز دیگری لازم ندارد در این صورت آنقدر مهم نیست فرض کنید در مدت یکسال یکی دو مرتبه اتفاق بیفتد که رئیس کل غیبت نماید و در قیام رئیس کل از رؤسای محاکم آن محکمه عمومی را منعقد کند و حفظ انتظامات آنها را بنماید این آنقدر اهمیت ندارد مذاکره کنیم ملاحظه بفرمائید در مجلس شورای ملی خیلی اهمیتش بیش از دیوان محاسبات است در موقع انتخاب رئیس هیچوقت اسبق در خدمت ملحوظ نمیشود والا هستند در مجلس بعدهم وکالت دارند و در موقع انتخاب رئیس این ملاحظه نمیشود که اسبق در خدمت را مقدم دارند .

رئیس - ماده اصلاح شده قرائت میشود بعبارت ذیل قرائت شد :

ماده ۱۰ - در موقع غیبت رئیس کل اقدم در خدمت از رؤسای محاکم قائم مقام مشارالیه و در موقع تساوی خدمت من ترین قائم مقام خواهد بود .
رئیس - ماده ۱۰ بطوریکه اصلاح شده است رای گرفته میشود کسانیکه تصویب میکنند قیام نمایند . اکثریت حاصل شد .
ماده ۱۱ - لایحه وزیر بعبارت ذیل قرائت شد :
در صورت غیبت هر يك از رؤسای محاکم من ترین مستشاران همان محکمه قائم مقام او میشود . کمیسیون عین لایحه وزیر را تصویب کرده بود .

حاج سید ابراهیم - بنده در آن پیشنهاد اجازه خواستم عرض کنم نوبت بنده نرسید که عقیده خود را اظهار کنم و موافق بودم ولی بعد مخالف شدم با آن پیشنهاد و عرض میکنم که اگر کلمه « من ترین » را برداریم و بجای آن اقدم در خدمت بگذاریم غیر از اسباب زحمت چیز دیگری نخواهد بود برای اینکه فرض بفرمائید در سال پنجم یکمده بقرعه خارج شدند و باقی آنها ماندند حالا اینها از يك جهت تمام اقدم در خدمت هستند کدامیک از اینها در مقام قیبت رئیس می تواند قائم مقام او بشود ولی اگر من ترین از آنها را بنویسیم رفع این اشکال خواهد شد و ما هم در تشکیلات عدلیه در مقام نیابت رؤسای محاکم من ترین اعضاء را معین کردیم و در عادیات حتی در مذهب اسلام هم همین است که رعایت من را مقدم بر سایر خصوصیات می داند و باین ترتیب جهت ندارد که ما من ترین را برداریم و اقدم در خدمت را بنویسیم و خود ما را دچار اشکال کنیم باین واسطه بنده باین تغییر مخالفم و عرض می کنم که همان من ترین بهتر است .
محمد هاشم میرزا - این فرمایشی را که

آقای حاج سید ابراهیم فرمودند اینطور نیست البته عالم مقدم است بر جاهل اگر يك جاهل پنججاه ساله و يك عالم ۲۵ ساله باشد هیچوقت آن جاهل را مقدم بر آن عالم نمی دانند و در این موضوع هم هیچ فرقی نمیکند و اگر بنای مذاکره باشد همان مذاکرات ماده قبل اعاده داده خواهد شد و اینکه مسئله کمیسیونها را دلیل قرار می دهند که در آنها در موقع انتخاب رئیس ابتداء در تحت ریاست رئیس سنی تشکیل می شود این دلیل نمیشود برای اینکه چیز دیگری است و مقدمات لازم ندارد خدمتی نیست ولی اینجا خدمت است بصیرت در کار لازم دارد و کسیکه تازه وارد میشود تکالیف و وظایف رئیس را نباید کاملاً نداند و آن کسیکه بوده است البته بهتر می داند ماده مزبور بعبارت ذیل اصلاح و قرائت شد :

در صورت قیبت هر يك از رؤسای محاکم یکی از مستشاران که اقدم در خدمت است بجای او مقرر در صورت تساوی در خدمت من ترین آنها قائم مقام او میشود .

رئیس - رای میگیریم بماده ۱۱ بطوریکه اصلاح شده است و قرائت شد کسانیکه با این ماده موافقت دارند قیام نمایند [اغلب قیام نمودند]
ماده ۱۲ - لایحه وزیر به عبارت ذیل قرائت شد :

انتخاب اعضاء دیوان محاسبات موافق اصل صدویکم قانون اساسی از وظایف مجلس شورای ملی است همیشه در موقع انتخاب وزارت مالیه عدهای که کمتر از يك مساوی و نیم اشخاصیکه باید انتخاب شوند باشد از اشخاصی که مناسب میدانم پیشنهاد مجلس شورای ملی میکنند تا از میانه آنها اعضاء دیوان محاسبات انتخاب شوند کمیسیون این طور اصلاح کرده بود : ماده ۱۲ - انتخاب اعضاء دیوان محاسبات موافق اصل ۱۰۱ قانون اساسی مورخه ۲۵ شعبان ۱۳۲۵ از وظایف مجلس شورای ملی است و در موقع انتخاب وزیر مالیه عدهای کمتر از دو مساوی عدهای که باید انتخاب شود باشد بمجلس شورای ملی پیشنهاد می نماید و مجلس می تواند عده لازمه را از میان آن اشخاص یا از خارج انتخاب کند .

آقا سید حسین اردبیلی - در شورای اول در خصوص این ماده بنده يك اصلاحی پیشنهاد کرده بودم و مجلس آنرا قابل توجه دانست و متاسفم از اینکه قابل توجه کمیسیون نشده است بنده در این قسمت اخیر ماده ۱۲ این را پیشنهاد کرده بودم که مجلس می تواند عده لازم را از بین اشخاصی که وزیر مالیه پیشنهاد کرده است و از اشخاصی که داوطلب هستند و لیاقت آنها را يك هیئت متعنه تصویب کرده باشد انتخاب نمایند و بدون این جمله اگر چه مجلس این حق را دارد که از میان آن ها انتخاب بکند یا اینکه انتخاب نکند ولی این اسم بردن در اینجا خیلی اسباب امیدواری است برای آنها که میخواهند زحمت کشیده اند و در زوایای کم نامی خریدارند و به چه وجه داخل کاری نشده اند و دیگران هم عموماً می فهمند که من بعد انتخاب اشخاص و تعیین مأمورین برای کارهای دولتی فقط

بخصوصیت نیست واقماً لیاقت و استحقاق را هم در مملکت مراعات میکنند باین ترتیب که يك هیئت متعنه معین میشود مثلا سنتر از طرف مجلس از اشخاصی که بصیرت در محاسبات دارند و از وزارت مالیه و غیره هم که اطلاع دارند سنتر می آیند و این هیئت اعلان بدهند که اشخاصیکه برای اینکار داوطلب هستند بیایند امتحان بدهند تا اینکه درجه لیاقت آن ها معلوم شود و وقتی که معلوم شد از بین يك عده يك چند نفری که واقماً شایسته میباشد مجلس میتواند عده لازم را از بین آنها و اشخاصیکه وزارت مالیه پیشنهاد کرده است انتخاب می تواند هم از خارج انتخاب کند ولی ما بواسطه این يك کلمه اعلان بدهیم بملت خودمان که بعد از این امتیاز قضای و لیاقت علمی مراعات میشود خیلی خوب است و این يك تشویق است برای اشخاصی که سعی می کنند و زحمت می کشند برای تحصیل علم و تکمیل آن و باز تکرار میکنم مقصودم را عرض میکنم که جمله آخر این ماده را خوب است مجلس تصویب نماید که این طور نوشته شود : مجلس می تواند عده لازم را از میان آن اشخاص و اشخاص داوطلبی که لیاقت آن ها را يك هیئت متعنه تصدیق کرده باشد انتخاب نفر محاسبین که بانتخاب مجلس شورای ملی و وزارت معین میشوند و در هر حال این انتخاب از وظیفه مختصه مجلس شورای ملی است و مختار است در اینکه از بین هر عده که بخواهد انتخاب کند و این جمله هم که در آخر این ماده اضافه شود خدمه بآن نتیجه ای که از این ماده منتظرند وارد نخواهد آورد فقط يك تشویقی و يك اسباب امیدواری خواهد بود برای اشخاصی که مشغول تحصیل هستند سعی میکنند و شایسته میباشد .

فهییم الملک - بیانات آقا تمام صحیح است ولی تمییز يك همچو هیئتی با ترتیب انتخاب قانونی هیچ موافقت نمی کند بجهت اینکه این شرایطی را که فرمودند بعد از آن که مراعات کردند و امتحان نمودند و عده را معین نمودند مجلس مجبور که نخواهد بود می تواند از خارج این عده را هم انتخاب نماید پس تمییز این هیئت از برای چه خواهد بود اگر برای این است که امتیاز فضلی را اهمیت بدانند و مردم بشنایند که در کار لیاقت منظور خواهد بود و اعضاء دیوان محاسبات باید اشخاص لایق این کار باشند آیا برای این مطلب باید بگویم يك مجلسی معین شود و آنوقت يك شرایطی بنویسیم که دفتر داری چه جور بلد باشند محاسبات دولت را تا چه اندازه بدانند و بکرتیبیاتی که معین کنیم که بکلی با ترتیب انتخاب قانونی منافات داشته باشد بنده عرض می کنم از وظیفه مجلس خارج است که هم چه ترتیبی را فراهم نماید اینکار راجع بوزارت مالیه است که اشخاص شایسته و لایق را انتخاب کنند و بمجلس شورای ملی پیشنهاد کنند و اشخاصی را هم که نمایندگان می شناسند آنها را و میدانند که لیاقت این مقام را دارند می توانند در موقع انتخاب معرفی کنند و اینکه سابق در شور اول آن پیشنهاد هاشد و کمیسیون در این خصوص راپورت نداد برای این بود که تا بیک اندازه احتیاجات وزارت مالیه را

قیدنکرده بودند باین ملاحظه در اینخصوص کمیسیون رای نداشت فقط در پیشنهاد وزیر که یک مساوی و نیم پیشنهاد شده بود کمیسیون دوماوی پیشنهاد نمود که وزارت مالیه بجمعس پیشنهاد نماید ولی بازم دست بسته نیست و می تواند از خارج هم انتخاب نماید ولی اینکه یک کمیسیونی برای اشخاصی که باید انتخاب شوند نوشته که موافق آن شرایط انتخاب نمایند کمیسیون کلکی از وظایف قانونی مجلس خارج دانسته بود .

محمد هاشم میرزا - اینکه نوشته شده بود قانون اساسی مورخه ۲۵ شعبان ۱۳۲۵ گویا مقصود در متمم قانون اساسی است اگر این است ممکن است بنویسند در متمم قانون اساسی و هیچ لازم نخواهد بود .

کاشف - بنده هم این نتایج را اینجا زائد می بینم همبقدر که ذکر شود که مطابق قانون اساسی کافی است ولی در خصوص انتخاب اظهاراتی که آقای مخبر فرمودند باین اظهارات نمی توان متقاعد شد بنده عقیده ام این است که همیشه چه از مجلس و چه از طرف وزارت مالیه اشخاصی که انتخاب می شوند باید معین شوند که دارای چه شرایطی باید باشند که اگر آن شرایط در یکی موجود نباشد قابل انتخاب نخواهد بود .

حاج شیخ اسدالله - اینجا که مینویسد مجلس می تواند عده لازم را از بین آن اشخاص یا از خارج انتخاب کند نمی تواند انتخاب نکند و حال اینکه مقصود این نیست پس باید اینطور نوشته شود که مجلس باید عده لازمه را از بین آن اشخاص یا از خارج انتخاب کند .

ابوالقاسم میرزا - بنده اساساً مخالف این هستم که وزیر مالیه پیشنهاد کند بجهت اینکه می دانم از حال که این قانون میگذرد یک عده دور وزیر مالیه جمع خواهند شد و یک جمعی هم واسطه خواهند شد که فیلان و بهمان را پیشنهاد کنند و آنها اینکه باین طور انتخاب شوند اشخاصی خواهند بود که نمی توانند بوظایف خودشان رفتار کنند پس باید نوعی این اشخاص را انتخاب کرد که بتواند تفتیش در امور را داشته باشد پس باید نوعی انتخاب را قرار داد که مجلس مختاریت نامی در انتخاب آنها داشته باشد ولیکن شرایط معینه هم قید شود که مانع آن اقدامات بشود از قبیل اینکه اقلاً پنجسال در ادارات خدمت کرده باشند یا شرط دیگر به حال شرطی لازم است .

فهییم الملک - باید ملاحظه تمام اطراف را بفرمائید بفرمائید میروند دور وزیر مالیه جمع میشوند پس باید اختیار تام بمجلس داد بنده عرض میکنم آنوقت می آیند دور و کلا جمع میشوند پس دو نقطه باشد بهتراست که ندانسته ندانند کدام یک را راضی کنند گویا این بهتر است .

مشیرالدوله - بنده باین پیشنهاد موافقم و در شورای هم عرض کردم که بدون این شرایط مجلس دچار اشکالات خواهد شد و آن شرایط را باید جداگانه نوشت و در اینجا اینطور نوشته شود (و

مجلس میتواند اعضاء را با شرایط مقرر از آن اشخاص یا از خارج انتخاب نماید) .
پیشنهادی از طرف آقای آقا سید حسین اردبیلی بمبارت ذیل قرائت شد بنده پیشنهاد میکنم که قسمت اخیر ماده ۱۲ اینطور نوشته شود و با آن اشخاص داوطلب که مراتب ایافت آنها بتصدیق هیئت متعنه رسیدن باشد انتخاب نماید هیئت مزبور مرکب خواهند بود از شش نفر محاسبین که بانتخاب مجلس و وزارت مالیه معین میشوند .

بهجت - لازم است در فرمایشات آقای اردبیلی قدری توجه شود آقایان مسبوق باشند که دیوان محاسبات که باید حقیقتاً کلیه بودجه مارا تفریح کنند و تمام جزئی و کلی را رسیدگی کنند بدیهی است که اگر از طرف وزارت مالیه یک پیشنهادی بشود در باره بعضی بمجلس و مجلس یک نظر تحقیقی در آنها نخواهد کرد نظر باطنی آنکه بآن وزیر دارد از همان اشخاص انتخاب خواهند کرد و اگر مادر اینجا که قانون محاسبات را مینویسند شرایطی قید میکنیم ممکن است دو دست نفر را وزیر مالیه پیشنهاد بکنند عصاره و بقال هم داخل آنها باشند آنوقت ما هیچ نمی توانیم متوقع باشیم که آنها برای ما نافع باشند و حافظ تاه ما باشند از آنطرف هم قیدنکرده ایم که مجلس نظریکه بآنها خواهد کرد از چه قرار خواهد بود یک هیئت متعنه که مجلس معین کند که آنها امتعان کنند این غیر ممکن خواهد بود و اگر راجع کنیم وزیر باز اسباب اشکال میشود بطوریکه می بینیم که میگویند وزراء خیلی از اشخاص نالایق را در ادارات برده اند و خیلی از اشخاص لایق در زواری گمنامی خود هستند و تمام این مردم اینها را از ما بندگان می بینند و این نظر درست نیست خوب است قید شود که این اشخاص را که وزیر پیشنهاد میکند اولاً در مقابل آن عدد پیشنهاد کند ثانیاً اینکه از اشخاصی لایق پیشنهاد کند این لفظ لایق معجل است بنده پیشنهاد میکنم که در آن پیشنهاد توضیح خواهم داد بفرمائید ما از علم ثروت و ترتیبات اداری اطلاع نداریم این بدیهی است که در میان اشخاصی هستند که از مالیه اطلاع دارند و بعضی ها هستند که اطلاع ندارند با آن وضع ممکن است از بازار یک حمالی را بیابور وزیر داخل کنند چون ما مدرسه نداریم که اشخاصی لایق از آنجا خارج شود و دیلمه باشد لازم نیست که هیچ اشخاصی با اطلاع نداشته باشیم این معلوم است که مردم بدرجات مختلف هستند بعضی لایقند آنها را همراه می کنند می بینند که از علم دفتر اطلاع دارند یا ندارند بعضی ها تحصیلات کرده اند و از سابق قدیمه هم اطلاعی دارند وقتیکه از این قبیل اشخاص انتخاب کردند پیشنهاد مجلس کردند معلوم است مجلس هم بعضی از آنها را که در بین آن عده ممتازند انتخاب خواهد کرد مگر از خارج عده ای را معرفی کرده بودند اگر دید مجلس آنها خیلی لیاقت دارند می تواند آنها را انتخاب کند ولی لازم نیست مجلس یک هیئت متعنه را انتخاب کند که اشخاصی را که وزیر انتخاب می کند آنها را امتعان نماید

ارباب کیخسرو - بنده خیلی عجب می کنم از اینکه هر وقت اسم وزیر شاه میشود بکطور دیگر میشود هیچ نمی توانیم بپذیریم مگر وزیر کرد که داریم دستور باو میدهم بنده عرض میکنم

در اینصورت پیشنهادی از آقای بهجت بمبارت ذیل قرائت شد !
بنده پیشنهاد میکنم که اینطور نوشته شود (در موقع انتخاب وزیر مالیه عده ای که کمتر از دوماوی که باید انتخاب شود باید از میان اشخاص لایق امتعان شده بمجلس شورای الی آخر [بهجت] .

مالیه باشاه ملاحظه این مملکت را نمیکنند مگر بصیرت نمایندگان را کسی گرفته است وقتی وزیر پیشنهاد میکند مجبور بقبول میشوند همان نظری را که در وقت پیشنهاد کردن وزیر دارند همان نظر را دارند که از خارج انتخاب کنید چیزیکه هست اینستکه نوشته می شود که وزیر معرفی کند بجهت اینکه چون وزیر بصیرتش بیشتر است آن شخص لایق را انتخاب می کند و معرفی می کند بجهت اینکه زحمت نمایندگان کمتر باشد بعد از آنکه انتخاب کرد و معرفی کرد مجلس مختار است در قبول و عدم قبول آن .

کاشف - همینطوری که بنده اظهار کردم و بعضی از آقایان اظهار کردند با ملاحظه شرایطی در بین باشد نمیتوان رای داد و بیش از این بنده مذاکره لازم نیست خوب است بر گردد بکمیسیون و شرایطی که لازم است در آنجا نوشته شود و بر گردد بمجلس تا آنکه آن شرایط اگر در بقال زاده هم بشود و انتخاب شود بنده خیلی افتخار دارم از اینکه بقال زاده ما هم عالم باشند و در دیوان محاسبات انتخاب شوند .

مؤتمن الملک - بنده عرض می کنم این عنوانی که در اینجا می شود تمامش صحیح نیست این شرایط باید قید شود لکن خوب بود این را وقتیکه قانون اساسی را می نوشتند ملاحظه میکردند انتخاب را بمجلس قرار دادند آنوقت دیگر این شرایط با انتخاب درست در نمی آید وقتیکه تعیین اعضاء دیوان محاسبات را رجوع کردند بمجلس آنوقت شرایط را قرار دادند این مخالف با انتخاب است آنوقت بنده نمی توانم بگویم انتخاب است آن اشخاص را که پیشنهاد کردند من مجبور بقبول خواهم شد برای اینکه اگر بنا باشد که شرایط را معین نکنند از برای من از برای تحصیل از برای مدرسه رفتن آنوقت بنده اشخاصیکه دارای این شرایط باشند غیر از این در یک عده قبلی نخواهند یافت و آنها را وزیر مالیه پیشنهاد میکند منم مجبورم از آنها قبول کنم پس انتخاب از بین می رود یکی دیگر در باب هیئت متعنه گفتگو کردند بنده ملتفت نشدم بجهت چیست اینعرف اگر بجهت اینستکه آنها که انتخاب میشوند قابلیت آنها ثابت شود بنده میگویم آن هیئت را که امتعان خواهد کرد به بینه خود آنها قابلیت دارند یا خیر شش نفر هیئت متعنه را کی انتخاب کرد و دانسته که اینها محاسبین پس باید یک هیئتی را بفرستیم که آنها را امتعان کنند و این تسلسل لازم می آید و این بعقیده بنده بهترین شقوقی که اظهار شد همانست که کمیسیون نوشته است خوب است بهمان رای بگیرند .

ما باید بوزرا اعتماد داشته باشیم که وقتی که یک دستور بوزیر میدهم عمل خواهد کرد وقتی وزیر بآن دستور عمل نکرد آنوقت حق اعتراض داریم .
رئیس - رای می گیریم پیشنهاد آقای اردبیلی کسانیکه این پیشنهاد را تصویب میکنند قیام نمایند
رئیس - اکثریت حاصل شد .
رئیس - حالا رای میگیریم پیشنهاد آقای بهجت بطوریکه خوانده شد .

بهجت - بنده می خواستم عرض بکنم اینکه هر وقت اینجا اسم برده می شود در اینکه تکلیف وزیر را معین کنند گفته میشود ما اعتماد بوزرا معلوم است داریم بنده تقاضا می کنم من بعد اینطور اظهارات نشود بجهت اینکه این ربط با اعتماد ما بوزرا ندارد که آنها وزیر شوند لکن اعتماد داشتن بوزرا منافی این نیست که تکلیف آنها معین بشود تا آنها مطابق همان دستور بپاس بدهند .

رئیس - حالا رای می گیریم پیشنهاد آقای بهجت بطوریکه قرائت شد کسانیکه تصویب میکنند قیام نمایند (تصویب نشد) .

آقا شیخ ابراهیم - آنچه آقای مؤتمن الملک فرمودند بیکدرجه صحیح است ولی در هیچ اداره دولتی یا انجمنهای ایالتی و ولایتی یا مجلس شورای ملی و دیوان محاسبات از وزیر تا پلیس هیچ کسی نیست که صاحب اوصاف و شرایطی و مواظبی نباشد رجوع کند بقانون پلیس به بینه پلیس شرایطی دارد اعضاء انجمنها شرایطی دارند و کلا دارند چطور میشود همینکه انتخابی شد بدون شرایط باشد هر کس را که خواستند انتخاب کنند باید معلوم باشد دارای چه صفاتی باید باشد که از میان اشخاصی که دارای این معلومات هستند انتخاب خواهند شد همچنین حکام کل را که معین میکنند باید دارای فلان و فلان صفات باشد انتخاب خواهند شد پس چطور می شود که اوصاف و شرایط معین نباشد مثلاً باین شرایط که مرتکب به جنحه و جنایت نباشد محکوم بفسق و فجور نباشد اینها را باید شرط کرد امانت و دیانتش درست باشد مقداری از معلومات حساسیه داشته باشد لابد باید شرایط داشته باشد بدون شرایط هیچ نمیشود انتخاب شود .

افتخار الواعظین - بنده عرض میکنم که باید برای اعضاء دیوان محاسبات یک شرایطی معین کرد ولی تمام آن شرایط در ضمن ماده ۲۴ است و آقایان اگر شرایطی هم بنظرشان میرسد آنجا هم میتوانند پیشنهاد کنند ولی در این یک کلمه بنده مخالفم که مورخه شعبان ۱۳۲۵ این زیادتی است همان اصل دهم قانون اساسی کفایت میکند اگر آن اصل یک وقتی نسخ شد آنوقت موافق آن اصل این حق از مجلس شورای ملی سلب میشود و وقتیکه آن حق سلب شد بطریق اولی مورخه ۲۵ شعبان هم از بین می رود پس این مورخه ۲۵ شعبان چه فایده دارد همان ماده قانون اساسی کافی است .

فهییم الملک - عرض می کنم در فرمایش آقا راجع بتاریخ که تمام مالک قوانین را بهمان معرفی میکنند حالا اینجا قوانین کم است و ما میدانیم قانون اساسی کدام است و تاریخ لازم نیست

حکما این ماده تفسیر میکنند ممکن است چهار ماده دیگر تفسیر کنند آنوقت بموجب قانون اساسی ۱۳۲۵ راجع خواهد شد بدیوان محاسبات و بعد از این شاید قانون اساسی زیاد شود آنوقت امتیاز و تشخیص اینها راجع خواهد بود بتاریخشان اما آن فرمایشی که آقا شیخ ابراهیم فرمودند که برای تمام اعضاء دولت و ملت باید شرایط معین شود برای وکالت بفرمائید چه شرایطی معین شده است جز من و اینست که داخل یک جنحه و جنایتی نباشد لکن با آن وظایفی که معین شده است برای دیوان محاسبات گمان می کنم که برای وکالت معین باشد یعنی اگر بخواهیم شرایط علمی معین کنیم چه طور می شود معین کرد مثل وزارتخانه ها باید گفت هیئتی را دولت انتخاب میکند و حال آنکه انتخاب باید آزاد باشد حالا شرایطی می کنیم برای انتخاب شدن پس چه طور میشود گفت انتخاب آزاد است و باید فلان شرط و فلان شرط داشته باشد چطور میتوانیم بگوئیم در انتخاب لازم است یک هیئتی را دولت معین کند یا مجلس معین کند وقتی که شرایطی معین شد دیگر لازم به انتخاب نیست خود آنها می که دارای آن شرایط و اوصاف هستند منتخب هستند در انتخاب آن شرایطی که درباره سایر مستخدمین شرط است نمی شود قید کرد اولاً اینها بعد از پنج سال که مستخدم بوده اند خواهند گفت که ما بینه سال کار کرده ایم و دارای آن شرایط هم بوده ایم چرا باید خارج شویم و دیگری بیاید و در این صورت چطور می شود که یک نفر بعد از ۵ سال بدون انتخاب جدید باز مرجع خدمت باشد که بطوری که بعضی فرمودند ربطی باین ماده ندارد و دو باره خودش می آید آقایان پیشنهاد میکنند اگر قابل توجه شد و در کمیسیون مذاکره می شود مجدداً راپورت داده میشود این مستلزم این نیست که رای در این ماده گرفته نشود این چیز است که برای ایستاده معین کرده اند .

معزز الملک - آقای مخبر اینجا فرمودند برای انتخابات شرایطی مقرر نشده است بجهت اینکه برای انتخاب و کلا هم شرایط زیادی مقرر نشده است و ما کار نداریم باینکه یک شرایطی برای کاری کافی است یا کافی نیست ما الان مذاکره در این میکنیم که اگر ما یک سن را شرط قرار بدیم این کافی است ما باید یک چیز دیگری را شرط قرار بدیم و اینکه فرمودند تعیین شرایط منافات دارد با آزادی انتخاب تقریباً بیکدری افراق است بجهت اینکه در انتخاب بنده آزادم که در میان صد هزار نفر اشخاصی که دارای یک شرایطی هستند من کمال آزادی را دارم اگر لازم شد انتخاب کنم یا اینکه اگر در خارج بخواهم انتخاب کنم لابد هر کاری یک شرایطی باید داشته باشد که آن شرایط را هم نمی شود بانظار آن کسانیکه انتخاب میکنند و اکتفا کرد بجهت اینکه اختلاف انظار ممکن است تولید بعضی موانع کند و بعضی نظرها بمسک میگویند پس پیش از وقت بجهت اینکه اختلاف نظر نشود باید قانوناً معین شود که آن کسانیکه انتخاب می شوند در سایه آن قانون در کمال آزادی انتخاب خواهند شد آیا این قانون را که معین کردند بی شرط کسی بن اعتراض نخواهد کرد که بی شرط چرا قرار دادید بجهت اینکه شرطیکه در قانون نشده است بنده می توانم شخص ورشکسته را انتخاب کنم و مطابق این قانون هیچ جلودگی از من

نشده است و با کمال آزادی هستم و میتوانم او را انتخاب کنم ولی چیزی که در این ماده که مطرح است نمیشود معین کرد در ماده ۲۲ باید معین کرد در اینجا فقط باید گفت آن اشخاصی که دارای شرایطی خواهند بود در ماده ۲۷ معین شده است در اینصورت بآن اشخاص پیشنهاد خواهند بود که در ماده بعد پیشنهاد میشود و فتنه که بآن ماده رسیدیم در ضمن سن این شرایط را می توانیم معین و چهار اشکالات نشویم - پیشنهادی از طرف آقا میرزا ابراهیم قی قرائت شد بمبارت ذیل بنده پیشنهاد می کنم عبارت اینطور اصلاح شود در ذیل ماده نوشته شود موافق شروط مقرر اول آنکه معروف بفساد عقیده نباشد دوم آنکه در علم محاسبات مهارت تام داشته باشد سوم - متجاهر بفسق نباشد چهارم - از سی سال کمتر نداشته باشد .

فهییم الملک - در این ماده افزودن یک کلمه دارای بگیریم کمتر از دو مقابل نباشد .

رئیس - اصلاحی شده است در این ماده التفات بفرمائید قرائت می شود بمبارت ذیل قرائت شد .
ماده ۱۲ - انتخاب اعضاء دیوان محاسبات موافق اصل ۱۰۱ قانون اساسی ۲۵ شعبان ۱۳۲۵ از وظایف مجلس شورای ملی است و در موقع انتخاب وزیر مالیه عده ای که کمتر از دو مساوی عده ای که باید انتخاب شوند باشد بمجلس شورای ملی پیشنهاد بنمایند و مجلس می تواند عده لازمه را از میان آن اشخاص انتخاب کند و باید آن اشخاص دارای شروط مقرر باشند .

رئیس - باین ماده بطوریکه اصلاح شده رای میگیریم کسانیکه تصویب میکنند قیام نمایند با اکثریت تصویب شد - ماده ۱۳ وزیر بمبارت ذیل قرائت شد .
ماده ۱۴ - اعضائی را که مجلس انتخاب می کند عبارت است از رئیس کل - رؤسای محاکم و مستشاران و معینین درجه اول و درجه ثانی و مدعی - العموم کمیسیون اینطور پیشنهاد کرده بود ماده ۱۳ - مجلس شورای ملی در موقع انتخاب اعضاء دیوان محاسبات ابتداء یک نفر برای ریاست کل و سه نفر برای محاکم با اکثریت تامه و (۱۸) نفر دیگر بسمت عضویت دیوان محاسبات با اکثریت نسبی انتخاب می نماید و این ۲۲ نفر از میان ۱۸ نفر اعضا شش نفر را با اکثریت تامه برای مستشاری انتخاب میکنند مابقی سمت معیزی خواهند داشت .

در مورد انتخابات فوق هر گاه دو مرتبه اکثریت تامه حاصل نشد در مرتبه ثالث اکثریت نسبی کافی است .

حاج سید ابراهیم - این ماده را که وزیر پیشنهاد کرده است بهتر است از ماده پیشنهادی کمیسیون برای اینستکه عده را معین کرده است یعنی معین میکنند که مجلس باید انتخاب کند فلان فلان و فلان این خودش یک مطلب قانونی است که نوشته است و لااقل پس خوب است مطلبی که در پیشنهاد وزیر است بر آن افزوده بملاده او مدعی -

رئیس - باین ماده بطوریکه اصلاح شده رای میگیریم کسانیکه تصویب میکنند قیام نمایند با اکثریت تصویب شد - ماده ۱۳ وزیر بمبارت ذیل قرائت شد .

ماده ۱۴ - اعضائی را که مجلس انتخاب می کند عبارت است از رئیس کل - رؤسای محاکم و مستشاران و معینین درجه اول و درجه ثانی و مدعی - العموم کمیسیون اینطور پیشنهاد کرده بود ماده ۱۳ - مجلس شورای ملی در موقع انتخاب اعضاء دیوان محاسبات ابتداء یک نفر برای ریاست کل و سه نفر برای محاکم با اکثریت تامه و (۱۸) نفر دیگر بسمت عضویت دیوان محاسبات با اکثریت نسبی انتخاب می نماید و این ۲۲ نفر از میان ۱۸ نفر اعضا شش نفر را با اکثریت تامه برای مستشاری انتخاب میکنند مابقی سمت معیزی خواهند داشت .

در مورد انتخابات فوق هر گاه دو مرتبه اکثریت تامه حاصل نشد در مرتبه ثالث اکثریت نسبی کافی است .

العموم را ذکر کرده و اینجا ذکر نکرده است و مدعی العمومی را باید موافق قانون مجلس انتخاب کند پس عقیده بنده این است که ماده ۱۳ همانطوریکه وزیر پیشنهاد کرده است همانطور نوشته شده بود آن ماده را که بکمیسیون پیشنهاد کرده است چون تفسیر آن ماده چهاردهم قرار داده شود.

فهم الملك - ماده ای را که وزیر نوشته است اگر در نظر آقا باشد در آینده خیلی مذاکره شد عجالتاً از این دو ماده اینطور مفهوم میشود اول اینکه اعضائی را که مجلس انتخاب میکند عبارت است از رئیس کل و رؤسای محاکم و مستشاران و معینین درجه اول و درجه ثان و مدعی العموم را معین میکند و درجه و مرتبه شان را هم معین میکند دیگر اینکه معلوم میکند که این عده را مجلس شورای ملی باید انتخاب کند فرضاً چهل تا چهل و پنج نفر انتخاب میکند بعد از آن مذاکره شد که سمت اینها را باید مجلس معین کند یا دولت حالا گفته شد که سمت و تعیین آن نباید با اختیار وزارت مالیه باشد و بالاخره اکثریت بر این بود که تعیین سمت اشخاص از طرف وزارت مالیه نباشد باید اختیار سمت آنها بدست خودشان و بدست مجلس باشد اگر تمام میگذاشتند مجلس اسباب اشکال میشد بعد آنها از میان خودش رئیس کل و عده ای را که باید انتخاب کند انتخاب میکنند از مذاکرات در کمیسیون اینطور صلاح شد که در همین ماده هم عده معین شود و هم طرز تعیین سمت آنها این بود که گفته شد یک نفر رئیس کل و سه نفر رؤسای محاکم و ۱۸ نفر بسمت عضویت و آن ۱۸ نفر با آن ۲۲ نفر میشود ۴۰ نفر بسمت مستشاری انتخاب میکنند و باقی بسمت معینین تعیین خواهند شد ولی مدعی العموم بطوریکه هم در شور اول و هم در کمیسیون مذاکره شد یک کسی است که از طرف دولت مدافعه کند پس اختیار تعیین او هم از طرف دولت است و در دیوان محاسبات نباید یک عضویتی داشته باشد ترتیب تعیین مدعی العموم از طرف دولت و بوجه فرمان همایونی خواهد بود.

حاجی آقا - بنده در آن ماده دویم عرض داشتم و فرصت نشد که عرض خود را بکنم و رای گرفته شد ما در قانون اساسی یک ماده داریم که اعضای دیوان محاسبات را مجلس شورای ملی انتخاب میکند این را نمیتوانیم تغییر بدهیم بجهت اینکه این کلی مسلم است و باید از آنجا که نمیتوانیم تغییر از این معمول بداریم در اینموقع باید اعضاء این کسانیکه سمت عضویت دیوان محاسبات را دارند رسمیت بدهیم بنده در ماده دویم عرض کردم که عرض خود را مکرر میکنم که همانطوریکه معین از اعضاء محسوب است همانطور هم مدعی العموم محسوب است دلیل آنهم اینست که هر وقت خواستیم یک حکمی برای دیوان محاسبات بنویسیم که مدعی العموم داخل در آن نبوده از معین محترم که مدافعه میکند سؤال میکنم که میزان عضویت برای دیوان محاسبات برای محاکم چیست ما آن میزان را اگر بدست میآوریم میدانستیم که حق مجلس است که انتخاب مدعی العموم کند یا حق مجلس نیست زیرا حکم کلی او همان است که در قانون اساسی نوشته است و اماردی که فرمودند معین محترم از عرض بنده که میزان عضویت مدخلیت داشتن در رای است و در فرمودند که محاسبات هم ممکن است رای داشته باشد بنده عرض میکنم معینین هم

هیچ رای ندارند و چون آراء معینین ممکن است اثری در محاکمه داشته باشد باین جهت همان اندازه از اعضای دیوان محاسبات محسوب میشوند و الا حق دادن رای ندارند همانطور که مدعی العموم حق رای ندارد اما اثر دارد عقیده او پس باین واسطه که رای او اثر دارد یک چیزی را که پیشنهاد میکند و اظهار عقیده میکند ممکن است همان زمینه برای محاکمه بشود باین جهت است که اگر آنرا ما محاسبات محسوب شود و اگر از اعضای دیوان محاسبات محسوب شود ما محاکم قانون مجبوریم که حتماً از مجلس انتخاب کنیم ولی چون قانون اساسی یک حکمی کرده است و ما مجبوریم که قانون اساسی را جاری کنیم و در اینموقع نباید گفت کنیم که مبادا برخلاف قانون اساسی کرده باشیم بکمرتبه اضطراراً بدون اینکه تامل و دقتی بکنیم که یک کاری کرده باشیم که بخطا رفته باشیم که مدعی العموم از طرف دولت دفاع کند بنده عرض میکنم این حرف هم باز درست تمام نیست بجهت این که ممکن است که بگوئیم مدعی العموم از طرف صاحب جمع دفاع بکند بجهت اینکه بگفته ام اگر صاحب جمع محکوم شد بیک خطائی ممکن است متوسل بدهی العموم بشود اودفاع کند و اگر هم ممکن نباشد ما نباید بگوئیم که این حکم باید از طرف دولت انتخاب شود بنده عرض میکنم که این مخالف قانون اساسی است که باید اعضای دیوان محاسبات را مجلس انتخاب کند اگر چه هم باید علاوه بر آن ۱۸ نفر بکنند مدعی العموم انتخاب کند.

فهم الملك - بعد از همه فرمایشات آقا عرض می کنم که مدعی العموم جزء عده نیست و ماده هفتم را که خوانده شد اگر ملاحظه فرمائید نوشته شده است که عده اعضای هر یک از محاکم در موقع محاکمه و دادن رای هیچوقت نباید کمتر از سه نفر باشد و چنانچه کمتر باشد رئیس کل باید یکی از مستشاران محاکمه دیگر را ضمیمه اعضای آن محاکمه نماید و هر گاه کلیه محاکم مشغول کار باشند بگفتن از معینین که مرجع رسیدگی آن کار نبوده ضمیمه خواهد شد پس معین در یک موردی حق رای خواهد داشت ولی مدعی العموم ابدأ حق رای ندارد و همین طور که فرمودید گاهی از طرف دولت دفاع میکنند گاهی از طرف ملت و هیچ منافاتی ندارد با قانون اساسی اختیار انتخاب مدعی العمومی باید با دولت باشد و از طرف مجلس نباید انتخاب بشود برای این جهات [گفته شد صحیح است]

لسان الحکماء - بنده می خواستم در باب اکثریت عرض کنم مستشارها ملاحظه رای دارند حق معاکمه دارند حق حکم دارند دیگر در باب اکثریت نسبی قرار داده اند خوب است ذکر شود در دوره اول و دویم هم اکثریت نسبی داشته باشند و الا حکماً اسباب گفتگو خواهد شد بجهت اینکه در دوره اول و دویم گفتگو خواهد شد که اکثریت نسبی هم از این است که در دوره اول و دویم خواهد بود مثل نظامنامه مجلس شورای ملی.

فهم الملك - اینکه فرمودند مستشارها

با اکثریت نسبی انتخاب میشوند چنین چیزی قید نشده است ۱۸ نفر بسمت عضویت با اکثریت نسبی انتخاب میشوند و آن ۱۸ نفر از میان خودشان ۶ نفر با اکثریت نامیه نسبتی انتخاب میکنند نهایت اگر در مرتبه اول و دویم اکثریت تام حاصل نشد ناچار باید به اکثریت نسبی عمل شود و این هیچ معمول نبوده است که در مرتبه اول اکثریت نسبی مناظر اعتبار شود همیشه در مرتبه سلیم معمول بوده است.

پیشنهادی از طرف آقای حاج سید ابراهیم مدرس قرائت شد باینضمون :

این بنده پیشنهاد میکنم که ماده (۱۳) وزیر ابقا و ماده [۱۳] کمیسیون دیوان ماده چهاردهم نوشته شود .

معاضد الملك - در خصوص انتخاب چون اشاره شده است می خواستم عرض کنم انتخاب فردی و جمعی هم قید می شد ضروری باینمطلب نداشت ابتداء بکنند برای ریاست کل با انتخاب فردی و سه نفر برای ریاست محاکم با انتخاب جمعی انتخاب شود.

آقای میرزا مرتضی قلیخان - بنده بکلی منکر پیشنهاد حاج سید ابراهیم هستم بجهت اینکه بکلی مسافات دارد با ماده ۱۳ کمیسیون که می فرمایند این ماده پیشنهاد وزیر ماده ۱۳ و ماده ۱۳ را ماده ۱۴ قرار بدهند در حالتیکه چند فقره در این ماده ۱۳ است که بکلی ضدیت با پیشنهاد وزیر دارد بجهت اینکه در پیشنهاد وزیر می نویسد مستشاران و معینین درجه اول و درجه دویم و ما بکلی درجه اول و دویم را ابقا کردیم و تمام را بیکدرجه قرار دادیم و همچنین آنجائی می نویسد مدعی العموم و ما مدعی العموم را ابقا کردیم بنده گمان اینست که باین پیشنهاد باید رای گرفته شود یا باید رای گرفت به پیشنهاد وزیر یا بحدف این ماده.

حاجی سید ابراهیم - عرض می کنم اولاد در آنجا مستشاران اول و دویم نیست و چون موضوع ندارد این دلیل نمیشود فقط چیزی که مخیر فرمودند این بود که بدالت الشرایه این ماده از ماده کمیسیون فهمیده میشود بنده عرض میکنم که دلالت الشرایه این ماده از ماده کمیسیون فهمیده میشود که دلالت الشرایه فایده ندارد در قانون باید صریحاً معین کنیم که چند نفر را مجلس معین میکند هر کدامی بچه ترتیب خواهد بود نظر بنده باین بود و ایراد آقا وارد نبود .

رئیس - رای می گیریم به پیشنهاد آقای حاجی سید ابراهیم کسانیکه با این پیشنهاد موافقتند قیام نمایند .

و هیچکس قیام ننمود و رد شد .

فهم الملك - اگر اینجا علاوه شود که انتخاب رئیس کل فردی و انتخاب رؤسای محاکم جمعی باشد قبل از جمله آخری ضروری ندارد .

مجدداً با اصلاح به بارت ذیل خوانده شد .

ماده ۱۳ مجلس شورای ملی در موقع انتخاب اعضای دیوان محاسبات ابتداء بکنند برای ریاست کل و سه نفر برای ریاست محاکم با اکثریت تامه و ۱۸ نفر دیگر بسمت عضویت دیوان محاسبات با اکثریت نسبی انتخاب می نمایند انتخاب رئیس کل فردی و سایرین جمعی خواهد بود و این ۲۲ نفر از میان ۱۸ نفر اعضاء ۶ نفر را با اکثریت تامه

برای مستشاری انتخاب میکنند مابقی سمت معینین خواهند داشت .

رئیس - رای میگیریم بر ماده ۱۳ به طریقی که خوانده شد کسانیکه موافقتند قیام نمایند اغلب قیام نمودند و با اکثریت تصویب شد .

ماده ۱۴ وزیر به بارت ذیل قرائت شد :

ماده ۱۴ - همه ساله یک خمس اعضای دیوان محاسبات باید بطریق ذیل منفصل و عوض آنها انتخاب شود .

از ابتدای سال دویم تا اول سال پنجم در هر سال یک خمس از اعضای دیوان محاسبات بطور قرعه از شغل خود منفصل و عوض آنها بترتیبی که در ماده ۱۲ ذکر شد انتخاب میشود و این قرعه در ظرف مدت مذکوره بین اعضائی کشیده میشود که در سال اول - ششم قسمتی که از منتخبین سال اول باقی مانده و بجمک قرعه منفصل نشده اند طبعاً منفصل خواهند بود و از ابتدای سال هفتم بعد همه ساله خمس از اعضائی که پنجسال تمام داخل کار بوده اند طبعاً از خدمت منفصل و بجای آنها انتخاب جدید بعمل می آید . کمیسیون بطور ذیل پیشنهاد کرده بود :

ماده ۱۴ - همه ساله یک خمس از اعضای دیوان محاسبات بطریق ذیل منفصل و عوض آنها انتخاب می شوند .

از ابتدای سال دویم تا اول سال پنجم هر سال یک خمس از اعضای دیوان محاسبات مجلس شورای ملی بطور قرعه از شغل خود منفصل و عوض آنها را بترتیبی که در ماده ۱۲ و ۱۳ ذکر شد انتخاب نمایند و این قرعه در ظرف مدت مذکوره بین اعضائی کشیده میشود که در ابتدا انتخاب شده اند در اول سال ششم قسمتی که از منتخبین سال اول باقی مانده طبعاً منفصل خواهند بود و از ابتدای سال هفتم بعد همه ساله آن خمس که پنجسال تمام داخل در کار بوده اند از خدمت منفصل و عوض آنها انتخاب جدید بعمل می آید اعضای منفصله را میتوان مجدداً انتخاب کرد .

حاجی شیخعلی خراسانی - در این ماده می نویسد خمس اعضا و تمام این اعضاء ۲۲ نفرند و این عده خمس صحیح ندارد از آقای مخیر سؤال میکنم که آیا باید ۴ نفر منفصل شوند یا پنج نفر بطور می شود .

فهم الملك - در این ماده می نویسد خمس اعضاء تمام اعضای دیوان محاسبات ۲۴ نفر است و این عده خمس صحیح ندارد ولی نظر کمیسیون این است که اول سال دویم چهار نفر منفصل بشود و اول سال سیم پنج نفر و اول سال چهارم پنج نفر و همچنین تا اول سال هفتم که این عده تمام شود .

معزز الملك - اینکه انتخاب اعضای دیوان محاسبات را بجمکس واگذار کرده است این حکمتی دارد که چون علتش معلوم است که بنده ذکر نمی کنم وجهش هم معلوم است که هیئتی از طرف مجلس انتخاب میشوند بر مسئول دولت نباشد خودشان مستقیمی باشند ویز هم آزاد نباشد لکن بنده نمیدانم قرعه کشیدن اعضاء را چرا باید بیاورند بجمکس در صورتی که ممکن است که در دیوان محاسبات با حضور

وزیر بکشند و بهیچ وجه من اوجوه اگر این مسئله را در دیوان محاسبات قرعه بکشند شکستی بدیوان محاسبات وارد نخواهد آورد در مجلس قرعه کشیدنش یک کاری فایده است

فهم الملك - این مسئله چندان اهمیت ندارد ۲۲ اسم است مجلس از بین آن ۲۲ اسم چهار تارا بقرعه معین میکند .

حاجی سید ابراهیم - بنده عرض میکنم موافق تقریر خود مخیر خمس گفتن و پنج نفر خواستن صحبت ندارد غلط است باید نوشته شود پنج نفر .

حاج آقا - این اشتباهات غریب میشود در راپورت کمیسیون پنج نفر نوشته است آقای مخیر هم هرگز نگفتند خمس پنج نفر است آقای حاج شیخ علی سؤال کردند خمس این چند نفر میشود گفتند از ۲۲ نفر سال اول ه نفر منفصل میشود بعد سال دیگر پنج نفر تا آنکه خمس صحیح تمام میشود و آن دفعه آنچه که باقی میماند البته هفت نفر است و ما امروز چون میزان اعضای دیوان محاسبات را ۲۲ نفر گرفته ایم در یک موقعی (۳۰) نفر یا (۱۸) نفر یا (۲۴) نفر باختلاف موافقی که مقتضی بشود انتخاب کنیم یک خمس از سنوات ماضیه منفصل میکنند که تا پنجسال تمام شود همه آنها منفصل خواهند شد اما اینکه آقای معزز الملك فرمودند ملتفت باشند که دیوان محاسبات وقتیکه هیئت ملی شد و ما باید تمام اموراتش را منفصل از دولت بدانیم آنوقت با آن پیشنهادی که در حضور وزیر مالیه قرعه بکشند و آنوقت پیشنهاد به مجلس بشود این حیثیت دیوان محاسبات که منتخب مجلس است بر میخورد از این جهت باید در همان جائی که انتخابشان می شود در همان جا قرعه کشیده شود این یکمطلب مهمی نیست و را گذار شده است بجمکس بواسطه اینکه از طرف اوست به همین جهت هم در آنجا این انتخاب فرعه بعمل می آید .

کاشف - در آخر این ماده چهاردهم آنجا که می نویسد اعضای منفصله را میتوان دو مرتبه انتخاب کرد تصریح ندارد که این اعضای منفصله آن اشخاصی هستند که طبعاً منفصل خواهند بود یا آن کسانی هستند که بعد از پنجسال آنها را مجلس منفصل خواهد نمود از این جهت اگر مقصود کلیه باشد باید این بخانوش کلیه اعضای منفصله را باید انتخاب کرد .

دکتر حاجی میرزا رضا خان - بنده می خواستم از جناب مخیر سؤال کنم که این خمس را بچه ملاحظه قرار داده اند به عقیده بنده اگر سدس قرار بدهند خیلی آسان تر است و مخصوصاً اگر سال اول سدس عرض شود همچنین اگر دو سال مدت داشته باشد ممکن است بهتر از این کارها پیشرفت کند و چنانچه هر خمس آن در آخر سال ممکن است که خیلی از آدمهای کاری که کار کرده اند و باره ای اطلاعات پیدا کرده اند منفصل شوند .

فهم الملك - دامنه این ایراد که چرا اینطور نوشته اند و ممکن است ۴۰ سال باشد و سالی یک نفر خارج شوند یا اینکه ۱۲ سال باشد و سالی دو نفر یا شش سال و سالی چهار نفر همینطور کشیده میشود و می شود گفت ولی کمیسیون طوری قرار

داده است که اعضاء تا اندازه ای مطلع باشند و کارها هم تا یک اندازه موقوف نشود نه کاری معلوم باشد نه طور دیگر بشود حالا شش سال میشود قرار داد هفت سال هم می شود قرار داد ولی این یک حد وسطی است که مابین تمام این حدود است .

رئیس - رای می گیریم کسانیکه با ماده ۱۴ بطریقی که خوانده شد موافقتند قیام نمایند (اغلب قیام نمودند و با اکثریت تصویب شد) .

رئیس - بقیه شور در این قانون میماند برای جلسه آتی - دستور روز پنجشنبه بقیه شور قانون دیوان محاسبات - شور در امتیاز طلاشویی کوه زر - راپورت کمیسیون داخله راجع به مهاجرین بلوچ - راپورت کمیسیون بودجه در باب مواجب ابتهاج السلطنه - ایفاء در باب حقوق حامد الملك .

فهم الملك - بنده از اعضاء کمیسیون تفسیر می خواستم استدعا کنم که این ماده بآنها رجوع شده است زودتر راپورت آنرا بدهند برای اینکه می ترسم این ماده مثل آنها مسکوت عنه بماند و یک قانونی که مدتی زحمت کشیده اند و رای داده اند برای یک ماده که رجوع شده است به آن کمیسیون همینطور معلوم بماند استدها میکنند که فردا یک ساعت هم باشد یک جلسه منعقد فرمائید که این ماده قانون را تفسیر کنند و راپورت بدهند تا اینکه رای گرفته و این قانون از مجلس بگذرد .

معاضد الملك - بنده هم از آقای فهم الملك که رئیس کمیسیون تقشیش بودجه هستند تقاضا می کنم که نتیجه تقشیش خودشان را که در کمیسیون تقشیش مالیه در خصوص فرستادن بودجه به مجلس کرده اند بفرمایند .

فهم الملك - هیئت تقشیش مرتبه بریز روز یکشنبه برای مطالبه بودجه وزارت مالیه رفته است و وزارت مالیه با کمال جدیت در مقام تهیه بودجه هست بودجه عایدات را تهیه کرده اند بودجه مخارج را هم آنچه راجع وزارت مالیه است تهیه کرده اند آنچه از قبیل حقوق مستمریات و مواجب بگیرها و غیر هم همه آنها را حاضر کرده اند وزارت پست و تلگراف هم وعده کرده بودند که تا امروز بودجه خودشان را وزارت مالیه بدهند و از قرار معلوم گویا نداده اند وزارت خارجه هم تا امروز وعده کرده بود می دهم ولی نداده اند وزارت داخله نداده اند وزارت جنگ نداده اند ولی وزارت مالیه با کمال جدیت مطالبه می کند و ورقه های سخت نوشته است و اثری از آن ظاهر نشده است و گمان نمیکنم که بتوان از وزارت مالیه ایرادی گرفت و مخصوصاً وزارت خارجه را خود وزارت مالیه میکشند که تا یک دوروز دیگر امیدواریم که معین خواهند کرد همینطور وزارت پست و تلگراف لیکن از وزارت داخله و وزارت جنگ تقریباً ما بوسه بودند از اینکه باین زودنها بودجه وزارت مالیه فرستاده شود .

کاشف - بنده می خواستم از آقایانی که در کمیسیون صحبه هستند تقاضا کنم که هر چه زودتر راپورتی از اقدامات خودشان بدهند .

دکتر علیخان - راپورت از کمیسیون تقشیش صحبه امروز به هیئت رتبه تقدیم شده است

بنده خواستم عرض کنم که این راپورت نهایت اهمیت را دارد خوب است امر شود که زودتر بمجلس بیاید یعنی در دستور جلسه آتی اگر صلاح بدانند قرار بدهند و گمان میکنم که محتاج بطبع و توزیع نیست بجهة اینکه چیزی نیست که محتاج بمطالعه و تأمل باشد .

آقای میرزا اسدالله خان - در اینموقع که دستور جلسه پنجشنبه را معین کرده اند میخواستم از هیئت رئیسه تقاضا کنم که اجازه بفرمایند نتیجه مسافرت خود و ملاقاتی را که با حضرت نایب السلطنه گردهام و سفارشات و فرمایشاتی که ببینده فرموده اند در ابتدای جلسه پنجشنبه به هیئت نمایندگان محترم عرض کنم .

مجلس سه ربح از شب گذشته ختم شد

جلسه ۱۸۳

صورت مشروح روز پنجشنبه ۲۸

شهر ذی قعدة ۱۳۲۸

مجلس دو ساعت قبل از غروب آفتاب بریاست

آقای ذکاءالملک تشکیل شد .

صورت مجلس روز سه شنبه راه آقای معاضد-

الملک قرائت نمود .

فائین جلسه قبل - حاج سید نصرالله . ممتاز -

الدوله . معین الرعایا . حاج وکیل الرعایا با اجازه

وحیدالملک . مستشارالدوله . لسان الحکماء . دکتر

امیرخان . حاج مصدق الممالک . ابوالقاسم میرزا .

آقا شیخ ابراهیم زنجانی . سلیمان میرزا . حاج

آقا . آقا شیخ علی شیرازی . دهخدا . سپهبد اعظم

سردار اسمد در موقع مقرر حاضر نشده اند .

رئیس - در باب صورت مجلس ملاحظاتی

که هست بفرمائید .

حاج سید ابراهیم - راپورت کمیسیون بودجه

در باب پسر مرحوم حاجی میرزا حسین خیلی مهم

بوده یعنی پیشنهادی را که هیئت وزراء کرده بودند

اجمال داشت رجوع شد بوزارت مالیه که تا بنیابطوریکه

مقصود معین باشد پیشنهادی نمایند در صورت نوشته شده

است = هر گشت بکمیسیون .

رئیس - بتقاضای مخیر رجوع شد

به کمیسیون بودجه که اگر لازم باشد یا

بازارت مالیه در آن خصوص مذاکره کنند و راپورت

صحیحی به مجلس بدهند دیگر ملاحظاتی در صورت

مجلس هست دیگر اظهاری نشد رئیس صورت

مجلس را امضاء نمود آنگاه از مقام ریاست بکرسی

نطق تشریف آورده بیانات ذیل را ایراد نمودند

این اوقات از عتبات عالیات و از ناحیه مقدسه

مرکز روحانیت اسلامیة بعضی تلکرافات رسیده مشعر

بر اظهار نگرانی و تشویش خاطر از نتیجه ممکن -

الوقوع بعضی عناوینی که در این اواخر از طرف

بعضی دول خارجه نسبت بدولت ایران شده است

و تذکار فرمودند بر اینکه علت وقوع اینگونه وقایع

ناگوار همانا اختلافاتی است که بین مردم این مملکت

بوده است و بنابراین بموم علماء و وزراء و رؤسای عشایر

و تمام طبقات مملکت و ملت اوامر اکیده و توصیه

های بلیقه فرموده اند که باید همه یکدل و یک جهت

تمام هم و سعی خودشان را برای رفع اختلافات مصروف بدارند و متفقا دست بدست بکشد بگرداده در استحکام اساس دولت و تشیید مبانی دیانت بکوشند و مشکلات و مخاطراتی که در این راه ظهور میکند از پیش بردارند متعاقب بر این اختلالات که از طرف حضرات آیت الله از عتبات عالیات رسیده از اکثر ولایات و بلاد تلکرافات و مراسلات متواتره متوالیه رسیده و میرسد مشتمل بر اظهار موافقت و اتحاد و مشعر بر اینکه باجان و دل با کمال یکدلی و یک جهتی حاضرند که از برای رفع مخاطرات ملت و مملکت همه نوع اقدامات بنمایند و در راه استقلال وطن و دفاع از شریعت مقدسه اسلامیة از هیچ نوع مجاهده و جان بازی مضایقه نخواهند داشت این تلکرافات چون خیلی زیاد و بطوریکه ملاحظه میفرمایند مفصل است و اگر بخواهیم قرائت کنیم یک مقدار زیادی وقت از ما خواهد گرفت بنا بر این اجازه میخواهم از آقایان نمایندگان محترم که از قرائت آنها صرف نظر بکنم علی الخصوص که استنباط کرده ام و امیدوارم و بنا بر اقداماتی که از طرف هیئت دولت شده است میتوانم عرض کنم که اطمینان حاصل نموده ایم که آن نتایج و خیمه را که احتمال داده و تصور کرده اند که ممکن الوقوع است و تشویش هائی که حاصل شده بی . اخذ است و واقع نخواهد شد و بنا بر این تلکرافات را قرائت نمیکنم و همینقدر مقصود این بود که آقایان نمایندگان از رسیدن این تلکرافات مطلع باشند در این موقع اولاً متذکر شویم که حضرات آیت الله

و پیشوایان روحانی ما بطور مراقب امور و مصالح این مملکت هستند چگونه هیچ نکته و دقیقه را فراموش و فرو گذار نمی فرمایند و تا چه اندازه در حفظ استقلال این وطن سعی و بنابر این برای ما چه پشتیبان قوی میباشد اگر چه مواقع متمده از برای ما پیدا شده است که باین نکته متذکر بشویم و برخوردیم ولیکن باز در این موقع هم تذکر خوب است و شکر نعمت واجب و ثواب خوشوقت بشویم و اظهار مسرت بکنیم از حسباتی که طبقات مختلفه اظهار کرده اند و همانطور که امیدوار و مترقب بودیم معلوم کردند که در هر صورت رعایت مصالح مملکت و حفظ وطن را مقدم بر هر چیزی می دارند و اطاعت اوامر پیشوایان روحانی را که البته بر ما از هر چیزی واجبتر و لازمتر است فرض خود می دانند (عموماً گفته اند صحیح است) و آقای رئیس از محل نطق به مقام ریاست مراجعت نمودند .

رئیس - سه نفر از نمایندگان جدید که تازه وارد شده اند اولاً از ورودشان عرض تبریک می نمایم و بعد بموجب اصل ۱۱ قانون اساسی تکلیف میکنم که تشریف آورده ذکر قسم نمایند و در این موقع هر یک از آقایان رکن الممالک و حاج محمد صادق علی زاده و یوسف خان میرزا یانس بکرسی نطق آمده مطابق قسم نامه مقرر در اصل ۱۱ قانون اساسی قسم یاد نموده و رقه قسم نامه را امضاء نمودند

یوسف خان میرزا یانس - بنده با اجازه آقای رئیس و آقایان حضار محترم اولاً تشکرات خود را بجهت آن تبریکاتی که ببینده اظهار شد علناً معروض می دارم و موقع را غنیمت شمرده چون بموجب یک

مسلك مستقیم اینچا وارد شده ام لازم می دانم که آقایان محترم را از آن مسلك خودم مسبوق بدارم عقاید و مسلك بنده در این حوزه مقدس بر استقلال و مشروطیت ایران خواهد بود و نه تنها مشروطیت ایران بلکه استمرار و استقرار و توسعه مشروطیت حالیه یک قدری اگر آقایان اجازه فرمایند بنده توضیح از معنی مشروطیت خواهم داد اگر ما با قوال بعضی از حکمای فرنگستان نظر داشته باشیم می بینیم که آنها مشروطیت را تشریح میکنند باینکه مشروطیت قواعد حاکمیتی است که از انبساط قوای آن به مملکت جاری میشود این توضیح را اگر در نظر داشته باشیم می دانیم که از استبداد چین و ژاپون که سلاطین خود را بعنوان الوهیت پرستش میکردند تا آن حکومتی که انارشیبستها می خواهند او را داشته باشند تمام طبقات حکومت هائی که بین دو طرف چپ و راست معین است تمامش را میبشود باسم مشروطیت نامزد کرد ولی مشروطیتی که بنده در نظر دارم و عرض میکنم لازم است قدری توضیح کنم مشروطیتی را که بنده عرض میکنم مقصود این است که اقتدار امور سیاسی این مملکت باید در دست افراد این مملکت بدون استثنای مذهب و جنس استثناء گذاشته شود در این صورت ما استقلال و اختیار تام را از دست یک فرقه یک شخص یک طبقه گرفته در دست تمام افراد این مملکت می گذاریم وقتی که اینکار را کردیم چند چیز لازم است اولاً آن افرادی که استقلال در این مملکت دارند باید خودشان آزاد باشند ممکن نیست که ما این افراد را مستقل بداریم و بنا بر این اختیار تام بدهیم ولی آنها را در تحت یک قوه دیگری مجبور بکنیم در آن صورت آنها مستقر نیستند آزادی تام از قبیل آزادی افکار و عقاید و این آزادی هائی که در تمام ممالک مشروطه اساس کار شده اند اسباب این شده اند که این مسئله طبیعتاً جاری باشد تا اینکه آزاد باشند و با کمال آزادی رای خودشان را اظهار بدارند و اشخاصی را که میخواهند انتخاب نمایند و زمام مملکت را بدست آنها واگذارند و نه تنها باید آزاد باشند بلکه باید تمام افراد آزادی شان یک اندازه و متساوی باشد و نمی شود حقوق یک طبقه آنها را بیشتر و حقوق یک طبقه دیگر را کمتر کرده والا همان حکایت اسیری و حاکم و محکوم طبقه ای نسبت به طبقه دیگر خواهد آمد و اگر از این حیث مانگام به نظامنامه انتخابات بکنیم فوری خواهیم دید که نظامنامه انتخابات ما خیلی ناقص است و یک عده بزرگی محرومند از انتخاب و یک عده کثیری اگر چه بموجب قانون در قول محروم نیستند ولی در عمل محرومند و این منافی با قوانین و اصول مشروطیت خواهد بود که تمام افراد یک مملکت شرکت در انتخاب بکنند و بعد یک عده حق انتخاب بیشتر داشته باشند و یک عده کمتر در صورتی که نظامنامه انتخابات ما باید طوری باشد که بموجب آن اساسی که ما قائل بآن هستیم تمام افراد بدون فرق شرکت در انتخابات داشته باشند و تمام پروتست هائی که تا حالا از طایفه ارمنه در خصوص نظامنامه انتخابات شده است و تمام تعطیلاتی که در باب فرستادن نماینده آنها شده